

מחוברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון קע"ז | פרשת תזריע | תשפ"ד

ירושלים			בני ברק			ניו יורק			לונדון		
מסכת השבוע	איאת השבוע	בגמ"מ	מסכת השבוע	איאת השבוע	בגמ"מ	מסכת השבוע	איאת השבוע	בגמ"מ	מסכת השבוע	איאת השבוע	בגמ"מ
18:31	19:45	20:24	18:46	19:47	20:22	19:14	20:23	20:45	19:37	20:48	21:08

זמני כניסת ויציאת שבת קודש:

חשיפה: מדוע התעכב הרה"ק מנעשכיז זי"ע קודם ליל הסדר במשך שעה ארוכה שלא כהרגלו, ומי היו הגנרלים שבאו אז לבקרו בחדרו? | עמ' ו'
סגולה: סגולת מנהג לימוד מסכת הוריות בחודש ניסן - בימי קריאת קרבנות הנשיאים | עמ' ג'
אקטואליה: קמחא דפיסחא כשמזיק לחנוני המוכר בזול? | עמ' י"ג

השבוע בגליון:

פנינים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

מנהג ה'ברוך טעם' לעבור במחשבתו קודם 'קיום מצוה' על כל הלכותיו

ואם לא תמצא ידה די שיה וְלַקַּחָה שְׁתֵּי תְרִים וגו' אַחַד לְעֵלָה וְאַחַד לְחֻטָּאת וגו' (יב, ח). וברש"י לא הקדימה הכתוב אלא למקראה, אבל להקרבה חטאת קודם.

שמעתי מאא"ז האמרי אמת וצ"ל שאמר שראה בספר רחובות הנהר שהכהן היה קורא בכל קרבן את הפרשה של הקרבן, וזה פי' למקראה, שהי' קורא מקודם את פרשת העולה (דהיינו אפילו בזמן שהי' לו להקריב שניהם והי' מקריב את החטאת תחילה, בכל זאת בקריאת הפרשה קרא קודם פרשת העולה). והוסיף שאביו השפת אמת וצ"ל בשעה שהתעטף בטלית קרא מקודם פרשת ציצית.

כן מסופר על הגה"ק בעל הברוך טעם וצ"ל שלפני כל מצוה ומצוה שקיים, חזר בהרהוריו ובמחשבתו את כל דיני המצוה, ורק אז הלך לקיים את מעשה המצוה בפועל.

מספרים, שפעם אחת מיהרה הרבנית לדרכה, ולכן ביקשה מבעלה לפי שהלך ליטול את ידיו לסעודה שאך הפעם יותר על מנהגו לחזור על הלכות נטילת ידיים כי ממחרת לדרכה, חשבה הרבנית שבקשתה התקבלה, אך ראתה שבעלה מהורהר ותפוס בשרעפיו יותר מתמיד, לשאלתה על מה הוא חושב עתה, ענה "עכשיו הנני חוזר על הלכות נדרים, שהרי הנוהג הנהגה טובה ג' פעמים יש בו דין נדר, ואם ברצוני כעת ליטול ידי לסעודה מבלי לעבור על הלכות נטילת ידיים

הענין הנהוג בכל ישראל ללבוש בשבת בגדי משי

זאת תורת נגיע צרעת בנגד הצמר או הפשתים (ג, ט).

כתב בספר דברי ישראל: הנה לא נזכר בגד משי, משמע שבבגד משי אין מצוי נגיעים, ועי' בכלי יקר (פסוק מז) שהרגיש ג"כ בזה.

וזהו הענין הנהוג בכל ישראל על שבת ללבוש בגדי משי, שאין מציאות בו שום נגיע וטומאה כלל, וזהו פלא שלא מצינו באומות העולם בכל

מחובתי להתיר הנדר, ולפני שהנני עושה כן אעבור קודם על הלכות נדרים, כדרכי וכמנהגי... ובספר ביתו נאווה קודש (הקדמה לחלק אלול-תשרי) מביא, שהרה"ק רבי משה'לע רוקח וצ"ל הי"ד העיד על אביו הרה"ק רבי אהרן מבעלזא וצ"ל: "הנה העולם חושבים שחולשתו היא מסיגופים והעדר אכילה ושתייה, והנכון שהוא מפני התאמצותו הרבה לפני קיום כל מצוה לעבור על כל הלכה מד' חלקי השו"ע הנוגעים למצוה זו".

ליקוטי יהודה (בפרשתינו): ובתוספת נופך מפיי הגה"צ רבי אליעזר דוד פרידמן וצ"ל

מסר אור החיים הקדוש לפרשת השבוע עמ' כ"ב

פניני אביר יעקב עמ' ח'

כמו"כ, אמר, אם הרבי יאמר לך פעם איוז הערה או מלה שאינה מוצאת חן בעיניך, היזהר לבל תחשוב שיש לך רבי טוב בגליל, שאינו אומר לך דבר שלא כרצונך...

מסילות גד - עמ' קנח

הטעם שאין טומאת נגעים בזמן הזה

ראיתי במראה כהן לבעל תפארת ישראל ריש מסכת נגעים אות ל"ט שכתב מימי תמהתי למה אין נוהגין דיני נגעים בזמן הזה, וזכרתי ימים מקדם שבילדותי הצעתי תמיהתי זו לפני הגאון הגדול מו' עקיבא [איגר] זצוק"ל, והשבני שגם הוא תמה על דבר זה ושאלו ל תירוץ המתקבל על הדעת, ע"כ.

וכפי הנראה לא הרגישו בדברי הספורנו פ' תזריע (ויקרא יג, מז) שמבאר ע"פ דרכו בטעם הדבר שבטל כעת טומאות נגעים, כאשר בחר באומה הישראלית כאמרו בך בחר ה' אלקיך להיות לו לעם סגולה, ובחמלתו עליהם כשיהיה הרוב מהם לרצון לפניו אמר לעורר היחידים מהם, ראשונה בנגעי בגדים וכו' וכאשר לא עלו הדורות למדרגה ראויה לחמלה (למעלה) זו, אין זכרון לראשונים שנמצאו לעולם נגעי בתים, עד שאמרו קצתם ז"ל שלא היו לעולם, עכ"ל הספורנו.

שו"ת משנה הלכות (חלק יז סימן רמה)

שעה, אבל ר' הערש עומד על מקומו. כאשר ראו הבריונים כי יהודי זקן כמו ר' הערש מתקש ואינו זו ממקומו, לא היתה בידם ברירה אחרת, ונגד 'רצונם' החזירו לו את השטריימל.

כאשר נגש אותו בריון להחזיר לו השטריימל, רצה להניחו על ראשו בידו השמאלית, צעק עליו ר' הערש: "שיגעץ דו, מיט די רעכטע האנט"...

דברי ישראל-בפרשתנו; דברים של טעם (ממכון כרמינו)

מדוע סגרה את המחזור באמצע תפילת 'נעילה'?

נגע צרעת פי תהיה באדם והוא אַל הפהּן (יג, ט).

פעם שאלו מהשפיע הדגול הגה"ח ר' גד'ל אייזנר ז"ל האם לנסוע לגליל להתפלל על ציוני התנאים.

אמר ר"ג 'בצחות', שפעם ביום כיפור עמדה אשה אחת כל היום בעזרת נשים, בתפלה ובתחנונים בדמעות שליש.

באמצע תפלת נעילה, סגרה לפתע את המחזור והלכה לביתה. כאשר נשאלה לפרש הדבר, השיבה, שעתה נזכרה פתאום שיש לה אחות עשירה באמריקה...

העולם כולו שיהיו לבושים בבגדי משי, אלא ישראל לבדם לובשים בו והוא מיוחד לבגדי שבת. מענין לענין באותו ענין: בעירמונקאטש דר חסיד ישיש בשם ר' הערש פרייפיס ע"ה, במקורו חסיד זידיטשוב, אשר עוד זכה להסתופף בצל הרה"ק רבי אייזיק'ל מזידיטשוב זצ"ל, ובאחרית שנותיו נתקרב אל הרה"ק בעל מנחת אלעזר זצ"ל ממונקאטש. הוא ה' חסיד בתמימות ישרה ולא זו כקוצו של יוד ממסורת אבותיו, והמנחת אלעזר החשיבו מאוד.

והיה בטרם כבשו הגרמנים הארורים את אונגארן, כבר נשב רוח של אימה בכל המדינה, ולכן החליטו כמה בריונים מזרע ישראל, שאם יתדמו יותר אל הגויים ר"ל, באופן שיהדותם לא תבלוט, ע"ז לא תתעורר עליהם שנאת הגרמנים הטמאים. בריונים אלה תקנות מעצמם וקבעו גזרות על בני ישראל בעיר, ובין גזירותיהם גזרו, שלא להתהלך בחוצות העיר בשבתות ומועדים במלבושי שויו"ט, כדי שלא להרגיז - כשיטתם - את השכנים הגויים.

רבי הערש הנ"ל לא שם לב לדבריהם, וילך ברחובה של עיר מלובש בבגדי ש"ב"ק כבשנים כתיקונם. כשראהו אחד הבריונים, ניגש אליו וחתף את השטריימל מעל ראשו.

ר' הערש כבר הגיע בעת ההיא לשנת התשעים, אך הוא לא זו ממקומו, וטענה בפיו: "א חסידיש'ער איד גייט נישט שבת אין גאס אן א שטריימל!!". עברה שעה ועוד שעה ועוד

בס"ד

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

סגולת מנהג לימוד מסכת הוריות בחודש ניסן - בימי קריאת קרבנות הנשיאים

כתב הגה"צ רבי יששכר שלמה טייכטל הי"ד אבד"ק פישטיאן קבלתי מכתב מידידי הרב רבי יצחק ווייס נ"י ראבדק"ק ווערבא וז"ל: האורח הגיד לי שידידי נ"י רוצה לדעת הטעם שהגדתי למה נהיגי מופלגי תורה בק"ק פרעשבורג ללמוד מריש ירחא דניסן עד הפסח מס' הוריות. טעמם ונימוקם הוא באשר יש למסכת זו י"ב דפים, כי הרי המסכת מתחלת מדף ב' ולומדים בכל יום מימי הנשיאים דף אחד מהמס', כדרך שנהגו עפ"י גאוני ארץ זי"ע, ללמוד דף אחד ממס' שבועות בין פיסחא לעצרתא, למען ע"י לימוד הדף יזכור מספר העומר עי"ז, וטעמם בודאי כדכותב בשו"ת מראה יחזקאל (סי' ק"ד) בתשובה הנפלאה הידועה שלא להסיח דעתו מן הספירה, כמו כן בזה לזכור כמה פעמים ביום נשיא היום ע"י הדף המכוון לעומתו. עיין שו"ת מחנה חיים (ח"ג על או"ח סי' נ"א) פלאי פלאות בענין קרבן הנשיא מדי יום ביומו דימי ניסן.

ולפענ"ד נראה עוד טעם באשר במס' הוריות (פרק שני) כמה סוגיות בחז"ל ע"ד קרבן נשיא אם חטא, לזאת למען עסוק בסוגיא המדברת בעניני הנשיא עוסקים במס' זו. מדרכי לעורר הַכְּוֹרִים במוסר אצל הסיוס, שיזכרו גודל מעלתם כי המה היו הכהנים מקדם, ופלאי פלאות ניסי השי"ת שעשה עמהם במועד הזה עם צאתם ממצרים, עכ"ד.

עוד מוסיף ה'משנה שכיר' טעם נפלא ללימוד מסכת הוריות, כהבעת נחמה לכלל ישראל בסוף זמן גלותנו:

"נתעוררתי בלמדי שם (ו, א): "אמר רבי יוסי הבאים מהשבי הגולה הקריבו לאלקי ישראל פרים שנים עשר". ותניא שם: "רבי יודא אומר: על עבודת כוכבים הביאום. ואמר רב יודא אמר שמואל:

על עבודת כוכבים שעשו בימי צדקיה". ופריך שם הגמרא: "והא מזידין היו", ופרש"י: "דרורו של צדקיה, ובני קטלא נינהו ולא בני קרבן נינהו, והיכי מתכפרין בהנך חטאות". ומתרץ הגמרא: "הוראת שעה היתה". ופרש"י: "דאע"ג דהוו מזידין הוי מתכפרין", עד כאן.

הרי דאע"ג דהיו עוברין על העבירה היותר גדולה, שהיא הכפירה רח"ל, אף על פי כן בעת הגאולה שרצה הקב"ה שלא ידח ממנו נדח, באתה ההוראת שעה להצילם מעונש החמור ולהיות סגי להן בהקרבת קרבן לכפרה, וכדי שיהיו כולם בגאולה ואל ידחה אף נפש אחת מישראל. על כן זאת נחמה גדולה לנו כעת בגלות האחרון.

ומקשר דבריו לימינו אלה, ימי גלות האחרונים, כאשר יסתיים הגלות ויבוא הגואל ויגאלנו, לא ידח ממנו נידח וכל אחד ואחד מבני ישראל יצטרף ויגל בשמחת הגאולה:

"ובימים האחרונים הללו שאנו רואים שבעונותינו הרבים הרבה מישראל הם מחללי שבתות ועוברין על כמה עבירות חמורות רח"ל, אף על פי כן אל יפול לב הישראלי שחש ושלום בעת הגאולה ידחו הללו משמחת הגאולה, אינו כן, רק אז גם כן יתנהג הקב"ה עמנו בהוראת שעה, ויצוה לנו להקריב קרבן לכפר על עונותינו.

ובזה יקוים בנו "וסר עונך וחסאתך תכופר" (ישעיהו ו, ז), ובאמת לא יהיה נדחה אף נפש אחת שבישראל. וזה אמת וברור. ויהי רצון שנזכה לזה במהרה בימינו אמן".

משנה שכיר (להגה"צ רבי יששכר שלמה טייכטל הי"ד אבד"ק פישטיאן) - מועדים

מחבורים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישראל

• ווארט יומי • סיפור יומי • הלכה יומית

• אור החיים הק' יומי • פניני אביר יעקב •

• זוהר יומי • פניני הדף היומי • זכרון לצדיק

מתחילים
את היום!

ישירות למייל האישי

או לחץ
כאן

להצטרפות:

newsletter.mechubarim@gmail.com

פֶּתַח אֶהָל מוֹעֵד:

יהודי שהתעקש להתפלל מנחה בציבור עלתה בידו בסייעתא דשמיא למרות סגירת האיזור עבור מעבר נשיא ארה"ב, הסכיתו ושמעו:

"כמה זמן הרחוב יהיה סגור?"

הוא ענה, "עוד שהנשיא יעבור".

"אני רוצה לעבור את הכביש", אמרת לו.

"איך מעבר".

"אבל אני חייב!"

"מה פירוש 'חייב'? יש הרבה אנשים שרוצים לעבור, ואתה לא שונה מהם".

"אבל אני חייב לעבור, כי שם ממול", הצבעתי לכיוון בית הכנסת, "יש בית כנסת, ואני חייב ללכת לתפילה שמתקיימת בשעה שתיים".

הגוי החליף ברגע את הבעתו ואמר לי, "בסדר. אתה יכול לעבור, אבל רק לתפילה! ולא לשום דבר אחר!"

הנהנתי בראשי. הוא הורה בקשר לכל האחראים שיעמדו בדרכי, לפתוח לי את המעבר, ואני עברתי את הכביש.

היו עוד אנשים שרצו לעבור, אבל הסופר-ויז'ר לא הסכים להם בשום אופן.

רק אני קיבלתי אישור, ורק לדרך הלוך, ורק לתפילה.

מה יהיה אחרי מנחה? לא ידעתי. אמנם לא רציתי להישאר תקוע, אבל קודם כל רציתי להתפלל. במניין. ההתרגשות סביב המעבר של הנשיא והתכונה הרבה סביבו, עוררו אותי להתפלל בכוונה לפני מלך מלכי המלכים. אני מקבל רשות להתפלל אליו, ולא רק זה, אלא שממש ברגעים אלו קיבלתי סימן משמיים כי הקב"ה רוצה בתפילתי, והוא פתח לי את המעבר כדי להגיע למניין.

אחרי מנחה כבר נפתחו כל המחסומים, לאחר שהנשיא כבר עבר. מישהו אמר לי: "הפסדת! לא ראית איך שהנשיא עובר", אבל אני ידעתי שלא הפסדתי כלום. ההיפך הגמור: הרווחתי עולמות. הרי התפללתי.

גלגלתי את ראשי ונשענתי על פני מסילת הברזל אל עבר הבלתי נודע. רגליו הרועדות מפחד לא נשמעו לו, והוא חש כי הוא עומד לקרוס תחתיו. סריקה קלה גילתה לו שהקרון עמוס לעייפה באיכרים חסונים ובעקרות בית כפריות, ולא נותר לו מקום ישיבה, כי אם ליד אווזיה ותרגוליה של הישישה שהמו וקרקרו בהתרגשות לרגל תזוורתה הרעשנית של הרכבת.

לעיתים, טומנים החיים לאדם, הפתעות שאין הוא יכול לצפותן, הרהר לעצמו דוד מנדל. עוד הבוקר שקד על תלמודו בצוותא עם חבריו הטוב, ועתה הוא מוצא עצמו רועד כעלה נידף, במחלקה הרביעית ברכבת נוסעים

עמוסה בתרגולות ובאוזים קשורים זה בזה בחבל שהסתבך בין רגליהם, עלתה הישישה לקרון הרכבת המיושן. איש לא היה מעוניין להתחבך בנוצותיהן הלבנבנות של התרגולות המקרקרות, והכל פינו לה מקום. כך מצאה לה הזקנה מנוח על אחד מספסלי העץ, ותוך דקות מספר היו בעלי הכסף שעמה מסודרים למופת סביבה, כשמפעם לפעם היא מפזרת להם זרעונים בחיבה רבה.

צפירה חדה וארוכה נשמעה מרציף התחנה, ובטרם הספיקה הרכבת לנוע ממקומה, נחפו בקפיצה צעיר מבוהל אל קרון הרכבת. בעודו מתנשף, החלו

יהודי ממנהטן סיפר לי עובדה מדהימה: לפעמים - כך הוא הסביר - נראה לך שאתה לא יכול, ואין לך שום סיכוי להשיג את מה שאתה רוצה, אבל אם הקב"ה עוזר, אז אפילו גוי קשוח משנה את ההתנהלות לכבודך.

וכך הוא מספר: אני עובד בשעות היום. בשעה שתיים בצהריים מתקיים מניין לתפילת מנחה בבית כנסת שממוקם מול החנות, בצד השני של הרחוב. זהו רחוב ראשי, רחוב רחב מאוד, במושגים שלא מוכרים בארץ הקודש.

יום אחד, סמוך לשעה שתיים בצהריים אני רוצה לעבור את הכביש כדי להתפלל במניין, והנה אני רואה שכל הכביש חסום למעבר. מאבטחים במדים מסתובבים שם בארשת חשיבות, גדרות מוצבים לאורך הכביש, וגם כלי רכב נעלמו מהאזור, בו מצויים רכבי משטרה בלבד.

אני מתחיל לנסות לעבור את הכביש, ומיד עוצר אותי אחד המאבטחים: "איך מעבר!"

"למה?"

"הנשיא עומד לעבור כאן!"

נו כן, אם הנשיא צריך לעבור בכביש הזה, זו אכן סיבה למסיבה, אבל לי יש סיבה עוד יותר חשובה. אני צריך להתפלל במניין! השעה שתיים מתקרבת, ואני חייב לעבור את הכביש! חייב!

יכולתי לומר: זהו, זה המצב, אין מה לעשות. הנשיא צריך לעבור, ואני אתפלל לי ביחידות, כי אין לי כל דרך להגיע לבית הכנסת.

אולם חשבתי: הנשיא הוא אמנם הגוי הכי חשוב בארצות הברית, הוא בהחלט בעל השפעה, אבל הקב"ה הוא מלך מלכי המלכים, וההשפעה שלו היא הרבה מעבר לכל דמיון. אני הולך להתפלל אליו, ולכן הוא בוודאי יעזור לי להגיע לבית הכנסת.

אמרתי, "אני רוצה לדבר עם הסופר-ויז'ר". זהו האחראי, ראש המאבטחים. השוטר הצביע על איזה חייל ענק ואמר, "הנה הוא". ניגשתי אליו ושאלתי,

"אבל אני חייב לעבור, כי שם ממול", הצבעתי לכיוון בית הכנסת, "יש בית כנסת, ואני חייב ללכת לתפילה שמתקיימת בשעה שתיים". הגוי החליף ברגע את הבעתו ואמר לי, "בסדר. אתה יכול לעבור, אבל רק לתפילה! ולא לשום דבר אחר!" הנהנתי בראשי. הוא הורה בקשר לכל האחראים שיעמדו בדרכי, לפתוח לי את המעבר, ואני עברתי את הכביש. היו עוד אנשים שרצו לעבור, אבל הסופר-ויז'ר לא הסכים להם בשום אופן. רק אני קיבלתי אישור, ורק לדרך הלוך, ורק לתפילה. מה יהיה אחרי מנחה? לא ידעתי. אמנם לא רציתי להישאר תקוע, אבל קודם כל רציתי להתפלל. במניין. ההתרגשות סביב המעבר של הנשיא והתכונה הרבה סביבו, עוררו אותי להתפלל בכוונה לפני מלך מלכי המלכים. אני מקבל רשות להתפלל אליו, ולא רק זה, אלא שממש ברגעים אלו קיבלתי סימן משמיים כי הקב"ה רוצה בתפילתי, והוא פתח לי את המעבר כדי להגיע למניין. אחרי מנחה כבר נפתחו כל המחסומים, לאחר שהנשיא כבר עבר. מישהו אמר לי: "הפסדת! לא ראית איך שהנשיא עובר", אבל אני ידעתי שלא הפסדתי כלום. ההיפך הגמור: הרווחתי עולמות. הרי התפללתי.

יהודי ממנהטן סיפר לי עובדה מדהימה: לפעמים - כך הוא הסביר - נראה לך שאתה לא יכול, ואין לך שום סיכוי להשיג את מה שאתה רוצה, אבל אם הקב"ה עוזר, אז אפילו גוי קשוח משנה את ההתנהלות לכבודך.

וכך הוא מספר: אני עובד בשעות היום. בשעה שתיים בצהריים מתקיים מניין לתפילת מנחה בבית כנסת שממוקם מול החנות, בצד השני של הרחוב. זהו רחוב ראשי, רחוב רחב מאוד, במושגים שלא מוכרים בארץ הקודש.

יום אחד, סמוך לשעה שתיים בצהריים אני רוצה לעבור את הכביש כדי להתפלל במניין, והנה אני רואה שכל הכביש חסום למעבר. מאבטחים במדים מסתובבים שם בארשת חשיבות, גדרות מוצבים לאורך הכביש, וגם כלי רכב נעלמו מהאזור, בו מצויים רכבי משטרה בלבד.

אני מתחיל לנסות לעבור את הכביש, ומיד עוצר אותי אחד המאבטחים: "איך מעבר!"

"למה?"

"הנשיא עומד לעבור כאן!"

נו כן, אם הנשיא צריך לעבור בכביש הזה, זו אכן סיבה למסיבה, אבל לי יש סיבה עוד יותר חשובה. אני צריך להתפלל במניין! השעה שתיים מתקרבת, ואני חייב לעבור את הכביש! חייב!

יכולתי לומר: זהו, זה המצב, אין מה לעשות. הנשיא צריך לעבור, ואני אתפלל לי ביחידות, כי אין לי כל דרך להגיע לבית הכנסת.

אולם חשבתי: הנשיא הוא אמנם הגוי הכי חשוב בארצות הברית, הוא בהחלט בעל השפעה, אבל הקב"ה הוא מלך מלכי המלכים, וההשפעה שלו היא הרבה מעבר לכל דמיון. אני הולך להתפלל אליו, ולכן הוא בוודאי יעזור לי להגיע לבית הכנסת.

אמרתי, "אני רוצה לדבר עם הסופר-ויז'ר". זהו האחראי, ראש המאבטחים. השוטר הצביע על איזה חייל ענק ואמר, "הנה הוא". ניגשתי אליו ושאלתי,

פְּקֻחוֹת יְהוּדִית:

כך הצילה אשה זקינה וישישה בחור ישיבה שהוצרך לנסוע ברוסיה הסובייטית ברכבת מבלי שיהיה לו כרטיס, מאימת הכרטיסן הזועם...

גלגלי הרכבת לשקשק באיטיות על פני מסילת הברזל אל עבר הבלתי נודע. רגליו הרועדות מפחד לא נשמעו לו, והוא חש כי הוא עומד לקרוס תחתיו. סריקה קלה גילתה לו שהקרון עמוס לעייפה באיכרים חסונים ובעקרות בית כפריות, ולא נותר לו מקום ישיבה, כי אם ליד אווזיה ותרגוליה של הישישה שהמו וקרקרו בהתרגשות לרגל תזוורתה הרעשנית של הרכבת.

לעיתים, טומנים החיים לאדם, הפתעות שאין הוא יכול לצפותן, הרהר לעצמו דוד מנדל. עוד הבוקר שקד על תלמודו בצוותא עם חבריו הטוב, ועתה הוא מוצא עצמו רועד כעלה נידף, במחלקה הרביעית ברכבת נוסעים

עמוסה בתרגולות ובאוזים קשורים זה בזה בחבל שהסתבך בין רגליהם, עלתה הישישה לקרון הרכבת המיושן. איש לא היה מעוניין להתחבך בנוצותיהן הלבנבנות של התרגולות המקרקרות, והכל פינו לה מקום. כך מצאה לה הזקנה מנוח על אחד מספסלי העץ, ותוך דקות מספר היו בעלי הכסף שעמה מסודרים למופת סביבה, כשמפעם לפעם היא מפזרת להם זרעונים בחיבה רבה.

צפירה חדה וארוכה נשמעה מרציף התחנה, ובטרם הספיקה הרכבת לנוע ממקומה, נחפו בקפיצה צעיר מבוהל אל קרון הרכבת. בעודו מתנשף, החלו

יהודי ממנהטן סיפר לי עובדה מדהימה: לפעמים - כך הוא הסביר - נראה לך שאתה לא יכול, ואין לך שום סיכוי להשיג את מה שאתה רוצה, אבל אם הקב"ה עוזר, אז אפילו גוי קשוח משנה את ההתנהלות לכבודך.

וכך הוא מספר: אני עובד בשעות היום. בשעה שתיים בצהריים מתקיים מניין לתפילת מנחה בבית כנסת שממוקם מול החנות, בצד השני של הרחוב. זהו רחוב ראשי, רחוב רחב מאוד, במושגים שלא מוכרים בארץ הקודש.

יום אחד, סמוך לשעה שתיים בצהריים אני רוצה לעבור את הכביש כדי להתפלל במניין, והנה אני רואה שכל הכביש חסום למעבר. מאבטחים במדים מסתובבים שם בארשת חשיבות, גדרות מוצבים לאורך הכביש, וגם כלי רכב נעלמו מהאזור, בו מצויים רכבי משטרה בלבד.

אני מתחיל לנסות לעבור את הכביש, ומיד עוצר אותי אחד המאבטחים: "איך מעבר!"

לבו, כי לא זו בלבד שגורלו לא שפר עליו, אלא גם נגזר עליו לבלות את הנסיעה ליד אשה מוזרה ומסכנה זו, ובקרבו הוא זעק והתחנן לבוראו, כי יצילנו מהצרה העומדת להתרחש עליו, כאשר אין לו כרטיס להציג בפני הכרטיסן.

בפנים מלאות סיפוק שבה הקשישה אל מקומה, הניחה את האוזן והתרנגולת במקומם, ושוב שקעה בתרדמה עמוקה. לרגע, נדמה היה לו לדוד מנדל, כי מידי פעם היא ממצמצת קלות באחד מאישוניה, אך הוא לא ייחס כל חשיבות לכך.

הקטר הניף את ידית הבלמים, וקרונות הרכבת האטו ממרוצתם. ככל שקולות השקשוק הלכו ושקטו, כך גברה והלכה פעימת לבו.

מרחוק נראה הכרטיסן, בדיוק כפי שחזה דוד מנדל בחלומותיו השחורים. גבוה, רחב, בעל ארשת פנים אכזרית, ואזיקים נוצצים משתלשלים מחגורתו העבה, מיועדים לנוסעים מסוגו. לפתע, הרגיש דוד מנדל כי דבר מה נדחף לידו. מבט קל הבהיר לו, כי הישישה דוחפת לידיו את כרטיסה שלה, שכבר היה מרופט ממשושייה בו. כמעט פתח את פיו כדי לשאול אותה לפשר הדבר, אך היא פערה את עיניה לרגע, מצמצזה לו בחומרה שישתוק, ושוב לתרדמתה העמוקה.

הכרטיסן הלך והתקרב, ודוד מנדל אחז את הכרטיס בידיו, כשכולו תמיהה וחרדה לגבי הבאות. כרטיס, בבקשה רעם הקול, ודוד מנדל הציג את כרטיסו בפני הברנש.

כרטיס, גברת, גברת, כרטיס, זעם הכרטיסן כלפי הישישה ואווזיה. הוא עמד לצעוק שנית, כשלתע נשמעו קולות נרגנים מארבע פינות הקרון: "הנח לה למשוגעת הזו, אל תעיר אותה. תאמין לי", נשמע הגברת הכרסן צועק, "יש לה כרטיס, כולנו ראינו, רק אל תעיר אותה, סבלנו ממנה די והותר", הורה באצבעו העבה.

בלית ברירה המשיך הכרטיסן בדרכו, ולרגע נדמה היה לו לדוד מנדל, כי בת שחוק קלה מרחפת בזווית פיה של הקשישה הפיקחת, שהמשיכה לנום כמשאלת לבם של נוסעי הקרון, ולא הטרידה אותם עוד.

תעוזה ואומץ לב בלתי רגיל היתה אותה קשישה זקוקה לאגור, כדי להעמיד את נפשה בסכנה. די היה במעידה קלה, כדי שהיא ודוד מנדל יושלכו יחדיו לבית הכלא הסובייטי למשך שנים ארוכות.

"אולם, כאשר שמעתי כי בן ישיבה אתה, ידעתי כי אני חייבת לעשות הכל כדי להציל אותך מן הסכנה", סיפרה הישישה לבחור שהגיע להוקיר לה טובה.

מדור לדור תסופר מסירות נפשם של יהודי הדורות הקודמים. רבים הם המעשים והעובדות הטובים בחובם מוסר השכל ולקח רב, מאבותינו שחיו במקומות בהם הצרו את רגליהם והגבילו את צעדיהם, ובכל זאת סיכנו את חייהם פעמים רבות למען שמו יתברך. האמונה התמימה והפשוטה שהורשה בקרבם מינקותם, הדריכה אותם בכל מהלך חייהם והניעתם לבצע משימות ומטלות, שספק אם יהיו לבצען אדם שאינו חדור בהכרה פנימית נחושה וברורה, כי דרכו וארחותיו אמת הם.

לקח רב בנושא זה ניתן ללמוד מן המעשה המעניין שלפנינו, על קשישה יהודיה שסיכנה את עצמה למען בחור ישיבה נרדף, שכלל לא הכירה, שהתפרסם בספר "ועמך כולם".

(גל' מאורות הדף היומי)

עמוסה לעייפה, העושה את דרכה מלוביץ לקייב. היה זה בעת שהוא עמד לקום ממקומו כדי ליישר את גוו, כשלתע הופיע ראש הישיבה מלווה בקצין בכיר בעל סבר פנים חמורות, שהציג צו המורה לבני הישיבה לפנות את העיר לוביץ תוך עשרים וארבע שעות, ולא, רע ומר יהיה גורלם.

הבחורים, שמלומדים היו בתלאות שהליט עליהם משטרו של סטאלין, הילכו בעצבות איש איש למקום לינתו, אספו את חפציהם המעטים וחזרו למקומות מגוריהם. דוד מנדל, רצה גם הוא לשוב לעירו, קייב, אלא שהוא, מבית עני ומרוד הגיע.

במשך חדשים ארוכים צירפו הוריו פרוטה לפרוטה כדי לשגרו לישיבה הקדושה, ועתה, כאשר כיסו ריקים ממצלצלים, לא ידע דוד מנדל את נפשו.

בפיו של ראש הישיבה שהיה אף הוא דל אמצעים, לא היו בשורות עבור דוד מנדל. כסף, יקירי, אין לי, אמר בעינים דומעות, אך אוכל ליעצך, כי בכל עת שתרגיש צרה גדולה מתרגשת עליך, זמר בפין את הפסוק (דברים ד, לה) אֵין עוֹד מְלַבְדוּ, רבים נושעו בכך.

ראש הישיבה, הרים את ידיו וברך את תלמידו בהתרגשות, כי כל צרה ומכאוב לא יבואו עליו, ובהסירו את ידיו מעל ראשו של דוד מנדל, זירזו לעשות כל שלא ידו כדי לעזוב את המקום במהירות לבל יבולע לו.

הנוף שניבט מבעד חלונות הקרון התחלף במהירות. רכבת כבר שעטה במלא תנופתה, ובעוד שעה קלה אמורה היא להגיע לתחנתה הבאה, שם, יעלה הכרטיסן חמור הסבר וידרוש ממנו כרטיס.

דוד מנדל, שהספיק להתאושש קמעא מריצתו הטרופה, שב ונשם תכופות כשהדאגה הולכת ומכרסמת בלבו.

הישישה סיימה להאכיל את בעלי הכנף זו הפעם השלישית, כשדוד מנדל החליט לפנות אליה. על מראה, היא היתה היהודייה היחידה בקרון, ובעת צרה זו לא נותרו בידיו ברירות הרבה, אלא לשטוח בפניה את מצוקתו.

תוך שהוא מביט לכל עבר לראות כי איש אינו שומע את דבריו, לחש דוד מנדל משפטים אחדים באזני הישישה, שנראתה כמי שאינה קשובה לדבריו כלל. לפני שסיים את לחישותיו, שאל בתחינה: אולי, גברת, יכולה את לעזור לי? אך תמה המלה האחרונה מפיו של דוד מנדל, וראשה של הישישה, שבלאו הכי נראתה תשושה, החל להסתובב במעגלים קצרים, ותוך רגעים מספר שקעה בשינה עמוקה, שתוצאותיה נשמעו היטב בחלל הקרון.

גלגלי הרכבת המשיכו במאוצתם, ודוד מנדל שהרהר במר גורלו, כלל לא שם לב שהקשישה ניעורה משנתה, ובטרם קמה ממקומה, אספה אל חיקה אווז גדול ותרנגולת רעשנית, ויצאה לסיוור בין ספסלי הקרון.

עד מהרה ניעור הקרון כולו לחיים. צעקותיו של גברתן בעל כרס החרידו את הנוסעים מרובם, והיא, הישישה, כאילו אין הדברים נוגעים אליה, המשיכה לשוטט מאדם לאדם, כשהיא מציגה את כרטיסה ושואלת: אדוני! האם אפשר להגיע בכרטיס זה מלוביץ לקייב? בעוד הגברתן קורא ברמה: גברת! אמרתי לך כבר, כן, כן, זה כרטיס טוב, זה כרטיס מצויין. תוך שהיא מקרבת את התרנגולת הצווחנית לראשי האנשים, המשיכה הישישה בסיוורה, ועוד לפני שהציגה את שאלתה, כבר היו הכל עונים לקראתה בקול רם: כן, כן, זה מצויין.

דוד מנדל שהתפקח מהרהוריו לתוך ההמולה הנוראה, שח לעצמו במר

רגליו הרועדות מפחד לא
נשמעו לו, והוא חש כי הוא
עומד לקרוס תחתיו. סריקה
קלה גילתה לו שהקרון
עמוס לעייפה באיכרים
חסונים ובעקרות בית
כפריות, ולא נותר לו מקום
ישיבה, כי אם ליד אווזיה
ותרנגוליה של הישישה
שהמו וקרקרו בהתרגשות
לרגל תזוזתה הרעשנית של
הרכבת.
לעיתים, טומנים החיים
לאדם, הפתעות שאין הוא
יכול לצפותן, הרהר לעצמו
דוד מנדל. עוד הבוקר
שקד על תלמודו בצוותא
עם חבריו הטוב, ועתה הוא
מוצא עצמו רועד כעלה
נידף, במחלקה הרביעית
ברכבת נוסעים עמוסה
לעייפה, העושה את דרכה
מלוביץ לקייב.

בִּי מַלְכִים יִמְלֶכּוּ:

מדוע התעכב הרה"ק מנעשכ"ז ז"ע קודם ליל הסדר במשך שעה ארוכה, ומי היו הגנרלים שבאו לבקרו בחדרו:

להכנס פנימה, אין זה באחריותך כלל, והרי אתה נקי מפקודתי זו. אזהרות אלו שמעולם לא נשמעו כיוצא באלו מפיו של הרה"ק מנשכ"ז היו לפלא גדול באזניו של המשמש. הלילה הזה הוא ליל שימורים, והנה במקום שהרבי יערוך את שולחן ליל הסדר כהרגלו ברוב פאר והדר, הוא מסתגר בחדרו ומשמיע אזהרות שונות ומשונות אודות איסור הכניסה לחדרו ואודות אורחים שאולי יבואו לפקוד את היכלו.

חלפה שעה קלה וגוו של המשמש בקודש החל להצטמרר: האורחים שאותם הזהיר הרבי שלא להכניס החלו להגיע בדיוק לפי הסדר המדויק שהודיעו הרבי, ואף דבריהם אליו היו כדברים אשר הודיעו הרבי מראש.

תחילה הגיעו ובאו שני אנשים הדורי פנים, בעלי זקן צחור היורד על פי מידותיהם, לבושים בבגדי ישראין כמנהג החסידים ולראשם אדרת שיער נאה. מבקשים הם להכנס אל הצדיק ולקבל ממנו ברכת שלום עליכם. אלא שתיכף ומיד קפץ המשמש ואמר להם כי הרבי סגור ומסוגר בחדרו, אין יוצא ואין בא ואין שום אפשרות להכנס לחדרו או לראותו. ניסו החסידים לבקש פעם ופעמיים, אך משראו כי המשמש עומד על שלו כחומה בצורה, פנו ויצאו כלעומת שבאו.

משיצאו הללו נכנסו ובאו שני אדונים נכבדים, שהיו נראים כפריצים וכרוזנים, לבושים בבגדי פאר והדר, ופנו אל המשמש בבקשה שיכניסם אל הרבי. לא היסס המשמש והודיע להם כי הדבר נבצר ממנו, שכן הרבי הזהירו לבל יהיין אף אדם להכנס לחדרו. החלו אותם אדונים לשכנעו בהטבות שונות ומופלגות שיקבל מהם אם רק יניח להם להכנס אל הרבי. לנגד עיניו הם שלפו צרור מלא במטבעות זהב ואמרו לו כי יודעים הם שהיום 'יום טוב ראשון של פסח' ואסור לו לנגוע בממון, אולם באם יכניסם אל הרבי הם יניחו לו את כל הצרור הזה בקרן זוית מוסתרת ובמוצאי יום טוב יוכל לקחת את הזהב לעצמו. המשמש המשיך לסרב בתוקף, ואילו הם ניסו את כוחם גם באיומים שונים, ומשראו כי המשמש נחרץ בעמדתו פנו לדרכם ויצאו החוצה.

השקט שב לשורר בבית הרבי לדקות מספר, עד שלפתע נפתחת הדלת בקול רעש ואל הבית נכנסו גנרלים בכירים, לבושים במדי צבא מפוארים ועטורים במדליות רבות, חגורים מתניהם בחרבות נוצצות, וכל כולם אמר כבוד. הגנרלים אפילו לא הסתכלו אל המשמש אלא פנו תיכף אל חדרו של הרבי וביקשו להכנס. המשמש הרועד ממראה אנשי הצבא, זיהה תיכף כי אחד מהם נושא את מדי הצבא הרוסי ורעהו את מדי צבא הפולני, ונעמד כחוצץ בינם לבין דלת הרבי.

הגנרלים שלא היו רגילים לראות אדם העומד בדרכם ביקשו ממנו לזוז תיכף ומיד ולא להפריעם להכנס אל הרבי, אולם המשמש אזר חיל ואמר להם כי הרבי פקד עליו שלא לתת לאף אדם להכנס אל חדרו ואף לא לדפוק על דלתו, ולכן הוא מבקש מהם לעזוב את המקום על אתר. תחילה ניסו הגנרלים לשכנע את המשמש בדרכי נועם, הם הסבירו לו שכל בואם הנה הוא לטובת עם ישראל, ובוודאי על שכמותם לא התכוון הרבי באוסרו להכנס. לאחר מכן הציעו לו הגנרלים ארנק עמוס בשטרות מרשרשים ועוד שלל מתנות יקרות ונדירות ושכיות חמדה מאוצרות מלכים, מראש.

אזהרות אלו שמעולם לא נשמעו כיוצא באלו מפיו של הרה"ק מנשכ"ז היו לפלא גדול באזניו של המשמש. הלילה הזה הוא ליל שימורים, והנה במקום שהרבי יערוך את שולחן ליל הסדר כהרגלו ברוב פאר והדר, הוא מסתגר בחדרו ומשמיע אזהרות שונות ומשונות אודות איסור הכניסה לחדרו ואודות אורחים שאולי יבואו לפקוד את היכלו. חלפה שעה קלה וגוו של המשמש בקודש החל להצטמרר: האורחים שאותם הזהיר הרבי שלא להכניס החלו להגיע בדיוק לפי הסדר המדויק שהודיעו הרבי, ואף דבריהם אליו היו כדברים אשר הודיעו הרבי מראש.

שנה אחת עם סיום תפילת ערבית בליל יום טוב ראשון של פסח, פנה הרה"ק רבי מרדכי מנשכ"ז ז"ע"א (היא"צ בט' ניסן) אל בניו הצדיקים ואמר להם כי הוא מבקש מהם עתה לעסוק בתורה וללמוד בהתמדה, מאחר ויש לו עניין חשוב ונעלה מאוד לעסוק בו ועדיין אין הוא יכול לפנות לעריכת הסדר, ולפיכך מבקש הוא מכם לבל יבטלו את הזמן וימתינו לו לחינם שכן זה עתיד לארוך זמן רב, וכשיעלה לפניו לערוך את הסדר הוא כבר ישלח להודיע להם.

בקשה זו הייתה לפלא גדול בעיני בניו הצדיקים כיון שדרכו של אביהם הרה"ק מנשכ"ז הייתה ידועה להם תמיד, למהר מאוד אחר התפילה בליל הסדר כדי להקדים ולקדש בשעה מוקדמת ולסיים את עריכת הסדר מבעוד מועד בשעה שיוכלו לאכול את האפיקומן עוד קודם חצות הלילה. כמובן שהבנים לא הרהרו אחר רבם ואביהם ופנו לעסוק בתורה כבקשתו.

לפני שהסתגר הרה"ק מנשכ"ז בחדרו הוסיף וקרא למשמשו בקודש, הוא המופקד לעמוד בשער המלך ולהכניס את החסידים דורשי עצה ותושיה אצל הצדיק, והודיעו כי צריך הוא עתה להסתגר בחדרו, ובשל כך עריכת ליל הסדר תתממה. לא זו אף זו, הוסיף הרה"ק מנשכ"ז והזהיר את המשמש באזהרה גדולה, לעמוד על המשמר ביתר שאת וביתר עוז לבל יהיין אדם להכנס אל חדרו, ויהי מה. רשאי אתה לומר לכל מי שיתפלא על סירובך כי מצווה ועומד אתה ממני על כך, והרי זה ללא יוצא מהכלל.

לא נחה דעתו של הרבי והוא המשיך להורות למשמש בפרוטרוט ככל אשר יעשה בכל מקרה אשר יקרה: גם אם יגיעו לכאן חסידים ואנשי מעשה מרחוק או מקרוב, גם אם הם כאלה המסתופפים בצילי ועושי רצוני, ויבקשו להכנס, אל תניח להם בשום אופן; גם אם יבואו לכאן פריצים עשירים ונכבדים ויבקשו לחלות פני, תדחה אותם בתוקף, גם שיאמרו שזה עניין נחוץ הנוגע לכל כללות ישראל; וגם אם יבואו לכאן אנשי צבא בכירים, גנרלים משכמם ומעלה, הן ממדינת רוסייה והן ממדינת פולין, ויבקשו להכנס לחדרי, אל תסכים להם.

ואתה דע לך, הוסיף הרה"ק מנשכ"ז והזהיר את המשמש, כי בקשות אלו יכולות להיות מלווים גם בשוחד וגם באיומים, כך שגם אם ירעיפו עליך מתנות נכבדות ויקרות שבביל שתתיר להם להכנס, או לחילופין יאיימו עליך בחברותיהם שיתיוז את ראשך מעליך אם לא תפתח להם את הדלת, דע לך שאין לך מה להתירא ולהתפחד מהם, ומבטיח אני לך שלא יארע לך כל רע מהם.

יתכן מאוד שכל אותם אנשים בראותם שאתה מתעקש ואינך מסכים להכניסם אל החדר, המשיך הרה"ק והסביר למשמשו הנדהם, יבקשו ממך לשלל הפחות תדפוק עבורם על דלת הכניסה לחדרי, אך גם לזאת עליך לסרב בתוקף ולומר כי אתה מצווה שלא לעשות כך, ואף אם יחזרו ויאיימו עליך באיומים שונים, עמוד על שלך ואמור להם: יכולים אתם לעשות בי ככל שליבכם חפץ, ואילו אני על משמתי אעמודה ולא אכניסכם לחדר ולא אדפוק על הדלת.

אך זאת, סיים הרה"ק ואמר, הוא ציווי עליך גרידא ולא עליך המלאכה לגמור, שכן אילו אותם אנשים ייגשו מעצמם אל הפתח, לדפוק על הדלת או

הרה"ק רבי שלמה מקארלין זיע"א, ואם יגיעו שניהם לדעה אחת מה טוב, ואם לא יגיעו לדעה אחת - יפנו אל הרה"ק רבי מרדכי מנשכיז זיע"א כדי שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם, ואחרי רבים להטות.

אכן ירדו שני שרי מעלה הללו ובאו אל הרה"ק מלאדי, והוא פסק כי הצדק עם מלכות רוסיה, שכן הכלל ההלכתי הוא שפוסקים לפי ההווה, 'באשר הוא שם', ואין להביט על העבר או על העתיד, והיות ובסופו של דבר בעת הזאת מתנהגת מלכות רוסיה כמלכות של חסד ואין ידה קלה להוציא אנשים להורג, לפיכך עליה לנצח במלחמתה עם פולין. לעומת זאת, כאשר באו שרי מעלה אצל הרה"ק מקארלין הוא סבר שדווקא מלכות פולין הוא זו שצריכה לנצח, בזכות אותם מעשים טובים שעשתה בעבר אצל מגורשי ספרד.

כיון ששני הצדיקים לא הגיעו לעמק השווה היו צריכים השרים לבוא בפני המכריע, אולם אנכי, המשיך הרה"ק מנשכיז ואמר, סירבתי להכניס את ראשי בין ההרים הגבוהים ולהכריע בסוגיה כה קשה וחמורה. העדפתי שלא לשמוע את טענותיהם כלל ובכך אהיה פטור מלהכריע בין הצדדים. זו הסיבה שבשל כך ביקשתי להתעכב עם עריכת הסדר ולהיות מסוגר בחדרי תוך כדי שציוותי שלא להניח לאיש להיכנס לחדרי. אמנם חזקה עלי גזירת שמים ונאלצתי בסופו של דבר לקבל את שרי מעלה הללו שבאו לביתי כשהם לבושים כגנרלי צבא מכובדים, אשר למראם ולמעשם התעלף המשמש בקודש.

כשהרצו השרים את טענותיהם בפני, המשיך הרה"ק מנשכיז וסיפר, פניתי אל השר של פולין ואמרתי לו בשפה ברורה: הלוא בשעה שפתחת את שערי ארץ פולין בפני היהודים, כלל לא הייתה דעתך להצילם ולהחיותם, אלא להנאתך ולטובתך גרידא. ביקשת שהיהודים יביאו עימם את כספם ואת כשרונותיהם והם יפריחו את ארצך במסחר גדול, כדי שתוכל להטיל עליהם מיסים וארנוניות ולהנות מכל הטוב שהיהודים מביאים איתם. מלבד זאת, גם אם באותה שעה הצלת את היהודים מגזירת המוות שבאה עליהם, הנה כעת הזאת במלכותך מוטל עונש מוות ואתם ממיתים והורגים אנשים בלא כל רחמנות מצידכם. האם יכול אתה, פניתי ושאלתי את שר של פולין, להשבע לי בשבועה חמורה לבטל את חוק ומשפט המוות מארצך.

גמגם השר של פולין ולא הסכים להשבע בתואנה כי הוא אינו יודע מה יילד יום ואין הוא יכול להשבע ולהתחייב על העתיד. אולם השר של רוסיה, בשומעו את שאלתי, קפץ ונשבע לאמור: מתחייב אני שכשם שעד עתה לא היה במלכותי עונש מוות, כך גם לא יהא עונש מוות במלכותי לעתיד. והתחייב על עצמו להיות דמו בראשו אם ישנו את הבטחה זו.

סיים הרה"ק מנשכיז וסיפר, כי בשומעי זאת עמדתי ופסקתי תיכף כי מלכות רוסיה היא זו שתנצח במלחמתה את פולין, אלא שבד בבד קשרתי את ראש שר של רוסיה בכבלי ברזל אל מתחת לשולחני, וביום מהימים אם ישתנה החוק ויחלו להנהיג שם משפט מוות, אזי אתיו את ראשו ואמיתנו תיכף.

כעבור ימים מועטים גברה ידה של מלכות רוסיה בשדה הקרב והם נחלו ניצחון מוחץ על מלכות פולין. ואכן היה הדבר לפלא, שעד סוף ימי שושלת בית רומאנוב ששלטה ברוסיה, לא היה מענישים בעונש מוות את החוטאים והפושעים, אלא היו שולחים אותם לעבודת פרך לארץ גזירה, סיביר הרחוקה, למשך שנים רבות.

(ספיר ויהלום פר' בשלח פ"ב - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

אולם משסירב המשמש לכל זאת הם התחילו לנופף מולו חברותיהם ולהזהירו כי מרה תהא אחריתו אם לא יפתח בפניהם את הדלת של הרבי, או למצער ידפוק על הדלת ויודיע לרבי כי הם באו לבקרו.

המשמש שנוכח לראות איך שנבואת הרבי מתקיימת ודבר מדבריו לא נפל ארצה, הבין כי לא דבר פשוט הוא, ועל כן אזר עוז והודיע לגנרלים כי יהיה אשר יהיה לא ינתן להם להכנס אל הרבי, וכי כל האימים וההפחדות לא ישנו את דעתו והחלטתו לצייט לדברי הרבי בכל מחיר. כיון שכן החליטו הגנרלים כי הם יודעים להסתדר בעצמם. הם הלכו אל עבר הדלת, דפקו עליה בקול, והתפרצו לתוכה. המשמש שראה זאת השמייע קול צעקה רמה, התעלף מפחד ומרעדה ונפל על מקומו. בניו של הרה"ק מנשכיז שיושבים היו ולומדים בחדרם הסמוכים שמעו את צעקתו של המשמש מיהרו לבוא לעזרתו והשתמומו לראותו שוכב מעולף על הארץ.

במשך דקות ארוכות ניסו הבנים להשיב את רוחו של המשמש, כשבעיצומם של המאמצים נפתחה דלתו של הרבי והוא הודיע לבנים כי מוכן ומזומן הוא ללכת לעריכת הסדר. רוחו של המשמש שבה לאיתנו, אולם משהתעניינו בני הרבי אצל המשמש על סיבת עלפונו הפתאומי סימן להם הרבי כי לא יעסקו בזה עתה וכי הוא בעצמו עוד יספר להם את כל השתלשלות הדברים.

אחר עריכת הסדר באש קודש, פתח הרה"ק מנשכיז וסיפר לבניו הצדיקים דברים נפלאים מכבשונו של עולם: יודעים אתם בוודאי כי בימים אלו מתנהלת מלחמה קשה בין המדינות, בין ארץ רוסיה לארץ פולין, אך יש לכם לידע כי המלחמה האמיתית אינה מתנהלת עלי אדמות אלא זו היא המלחמה הקיימת בין שרי מעלה, שהרי לכל ארץ וארץ יש שר של מעלה, וכמו שנאמר (ישעיה כד, כא) 'וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יִפְקֹד ה' עַל צָבָא הַמְּרוֹם בְּמִרוֹם וְעַל מַלְכֵי הָאָדָמָה עַל הָאָדָמָה', והמלחמה האמיתית היא בין השר של רוסיה לשר של פולין המתנהלת ביניהם בעולמות העליונים.

ואכן לפני בית דין של מעלה הגיעו שרי שני המדינות כדי להתדיין מי יזכה בניצחון. עמד שר של פולין וטען כי לו ראוי הנצחון מסיבה היסטורית, שכן לאחר גירוש ספרד, כשבני ישראל היו מושלכים ממקומם מבלי מצוא מנוח לכף רגלם, עמד ופתח את שערי ארצו בפניהם. אילו לא היה עושה כן, הטעים שר של פולין בפני בית דין של מעלה, בוודאי שהיו נאבדים חלילה אלפים ורבבות מבני ישראל, ובגלל שבאותם הימים עשו מעשה חסד זה עם בני ישראל ראוי שעתה יזכו לניצחון על פני מדינת רוסיה.

נענה השר של רוסיה ואמר לבית דין של מעלה, שאין הוא נזקק לסיפורים היסטוריים, על רחמים שהיו בשנים קדמוניות, כיון שהוא מרחם על בני ישראל בימים אלו ממש, וזאת בשל כך שבמדינת

רוסיה יש 'מלכות של חסד' ממש, כיון שאין נהוג שם גזר דין מוות כלל, וגם מי שמרבה לחטוא אליו עליו חוק ומשפט מיתה. ולעומתם, במדינת פולין מענישים ביד קשה ואכזרית על כל דבר קטן וגדול וחרב חדה הממיתה מונחת על צווארם של בני ישראל שכאילו חטאו כנגד המלכות, ודי בכך כדי להכריע את הכף לטובתם, שהם ינצחו את ארץ פולין.

נמנו בית דין של מעלה וגמרו כי בשאלה זו צריכים להכריע צדיקי הדור שעודם נמצאים בחיים, הלוא הם בית דין של מטה. יבואו איפוא הצדדים, שר של פולין ושר של רוסיה, בפני מאורי החסידות, והם שיקבעו את הצדק עם מי. הורו בית דין של מעלה לשרי שני הארצות שייכלו תחילה להרה"ק רבי שניאור זלמן מלאדי זיע"א, בעל התניא והשו"ע, ולאחר מכן יילכו אל

כיון ששני הצדיקים לא הגיעו לעמק השווה היו צריכים השרים לבוא בפני המכריע, אולם אנכי, המשיך הרה"ק מנשכיז ואמר, סירבתי להכניס את ראשי בין ההרים הגבוהים ולהכריע בסוגיה כה קשה וחמורה. העדפתי שלא לשמוע את טענותיהם כלל ובכך אהיה פטור מלהכריע בין הצדדים. זו הסיבה שבשל כך ביקשתי להתעכב עם עריכת הסדר ולהיות מסוגר בחדרי תוך כדי שציוותי שלא להניח לאיש להיכנס לחדרי. אמנם חזקה עלי גזירת שמים ונאלצתי בסופו של דבר לקבל את שרי מעלה הללו שבאו לביתי כשהם לבושים כגנרלי צבא מכובדים, אשר למראם ולמעשם התעלף המשמש בקודש

פנינים על הפרשה:

מהמעשים טובים - עושים לאדם לבוש לעוה"ב

והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרמים וראשו יהיה פרוע, ועל שפם יעטה וגו' (ויקרא יג מה). אפשר לרמוז, דידוע דהמעשים טובים שאדם עושה בימי חייו, מהם עושים לו לבוש כדי להתלבש נשמתו בצאתה מן העולם הזה, וכמו שנאמר (בראשית כד א) 'ואברהם זקן בא בימים', 'והמלך דוד זקן בא בימים' (מלכים א' א א), וכשחוטא חס ושלום, פוגם באותו לבוש ונעשה לקרעים (וזהו ח"א רכז. קסט.). וידוע גם כן, שהשכינה על ראשו של אדם, כמו שנאמר (קהלת ט ח) 'ושמן על ראשך אל יחסר'. וידוע גם כן, שכל עוד שהרשע ברשעו וטמאתו בו, תפלתו אינה מתקבלת, ותורתו ומצותיו שעושה בעודנו רשע, הכל הולך לסטרא אחרא רחמנא לצלן:

כשהאדם חוטא מסתלקים ממנו השכינה והנשמה

וזהו שנאמר והצרוע אשר בו הנגע, דהינו שמצדע מחמת העונות שבכדו שמתמאים אותו כנגעים, צריך שידע שבגדיו יהיו פרמים, דהינו אם הקדים ונעשה מעשים טובים קדם חטאו והתחילו באותו עולם לעשות לו לבוש, עכשו על ידי חטאו הבגדים יהיו פרומים, וראשו שהיתה עליו שכינה, עכשו יהיה פרוע, גם הנשמה לא נותרה בו ונשארו ערם מכל, ועל שפם יעטה, דהינו צריך שיכסה שפתיו ולא יפתח בתפלה בעודנו רשע, כי תפלתו נדחית והחיצונים לוקחים אותה, וזהו וטמא טמא יקרא, כלומר הטמא אם 'קרא' דהינו התפלל, לא קרא כי אם לטמא, דהינו הסטרא אחרא, כל מין למינו, והוא שלוקח תפלתו:

המחזיק ברשעותו בורח ממנו גם היצר הטוב

כל ימי אשר הנגע בו, דהינו כל עוד שמחזיק ברשעו ולא רצה לשוב, יטמא טמא הוא, דהינו מוסיפין לו טמאה מלמעלה, שהחיצונים מתדבקים בו, בדרך ישב מן הקדשה, לפי שהשכינה והנשמה מסתלקים ממנו וגם יצר הטוב ברוח יברח, אם כן נשאר בדרך, מחוץ למחנה ישראל מושבו, שאינו נמנה מכלל ישראל רחמנא לצלן:

(פיתוחי חותם פרשת תוריע)

עסק התורה ומעשים טובים קרעים גזר דינו

זדים הליצני עד מאד, מתורתך לא נטיתי (תהלים קיט נא). הכונה היא, שהאדם שנודע עונו לרבים ואחר כך מתנהג בחסידות ועוסק בתורה בכל כחו, אף על פי שהוא כוננו לשם שמים ורוצה לתקן מה שקלקל, בני אדם הליצנים מתלוצצים עליו ואומרים, מה לו לזה שהוא עושה כחירי, פושט את טלפיו ואומר ראו שאני טהור, והוא טמא ומטנף, כך עושה זה, מראה תמה ותחתייה ערמה, מראה נפש זכה ונטהרת, ותחתייה תעמד בהקרת, וכמו שאמר דוד המלך עליו השלום בעצמו (תהלים נ טז-יז) 'ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי ותשא בריתי עלי פיך, ואתה שנאת מוסר ותשלך דברי אחרים'. וגם היצר הרע וגונדא דחמה דילה אומרים לו, כיון שנתפרסם קלונך לעין כל, מה מועיל לך התורה והמצוות שאתה עושה, כבר נכתם עונך ולא נשאר שום תקון, וכמו שכתוב (ירמיה ב כב) 'אם הכבסי בנתך ותרבי לך ברית נכתם עונך לפני'. ודברים אלה מרשלים ידי האדם:

השב בתשובה לא ירא מן המתלוצצים עליו

באמת האדם החזק ביראת השם, וידוע שרש הדבר כי עסק התורה ומעשים טובים קורעים גזר דינו, לא ישוב מפני כל, אפלו כל בני העולם כפה אחד אומרים לו שאינו מועיל, אינו חושש לדבריהם ואינו מתרשל כלל, וזהו שאמר זדים הליצני, במלת זדים כלל בני אדם הליצנים וכלל יצר הרע וגונדא דחמה דילה, כלם נאספו ומתלוצצים עלי ואומרים מה מועילה התורה שאתה עוסק, וכבר נכתם ונתחם גזר דינך, ולא הטיית און לדבריהם, ולא נתרשלתי כלל מעסק בתורה, וזהו שאמר מתורתך לא נטיתי, אפלו נטיה כל שהיא, כשהם מתלוצצים עלי, אני אומר, אמרו מה שתרוצו, ואני על משמרתי אעמדה, לא אטה ימין ושמאל:

(אלף בינה, תהלים קיט אות ז)

עצות וסגולות:

מלחמת היצר (ג')

מפתח לאדם שיחטא וישוב

וכך דרכם של סמא"ל ויצר הרע תמיד עם בני אדם, מראים להם ההנאה ומורידים להם לבאר שחת, ואף שכל אדם יודע ענש החוטא בידיעה גמורה, ואין ספק לחוטאים, אפלו הכי הם פותחים לו פתח שינצל מן הענש, שאומרים לו חטא ונעשה תשובה, אחז בזה וגם מזה אל תנח ידך, ונמצא בדרך הנאת הגוף והנאת הגשמה, וכל מחשבותם לרע, כי פנתם להדיחו מדחי אל דחי מעברה לעברה עד שישתקע ואינו יכול לצאת משם (סוכה נב. שבת קה:). וכל דבריהם במרמה, מראים תמה ותחתייה ערמה, כמו עשו שהוא משרש הנחש שהיה מדבר עם אביו כמדבר בתמימות, והוא מלא ערמות (כ"ר סג י').

(שערי ארוכה)

מאיסור קל מביא לאיסור חמור

והנה יצר הרע רמאותו ידועה דמן הקל יביא אל החמור ומן הדבר שאין ידוע אסורו יביא לדבר שידוע אסורו (שבת קה:). כמו שאמר התנא עליו השלום (אבות פ"ד מ"ב) שמצוה גוררת מצוה ועברה גוררת עברה.

(מעגלי צדק, אות למ"ד)

חז"ל עשו סייגים שלא יכשל בגוף העבירה

והנה רבותינו זכרונם לברכה עשו גדרים וסייגים הרבה, וכונתם זכרונם לברכה כדי שלא יבוא לעבר על גוף התורה, דכיון שיש גדר השומר המקום, יהא האדם נזהר שלא יבוא לידי מכשול, ואם לא יהיה האדם נזהר בגדר ויהא פורצו, יבוא לעקר גוף הדבר.

(פיתוחי חותם פרשת בראשית, ד"ה והנחש)

היצר מפתח רק על הסייגים

והנה יצר הרע אין רמאי ומסית ויודע לפתות כמוהו, בתחלה בא אל האדם ואומר לו, אלה התוספות, שהם הגדרים שהוסיפו חכמים, אם תעבר עליהם אין בכך כלום, אין חמור רק דבר שהוא כגוף התורה באמת, בזה הוי זהיר וריוז, אבל דבר שהוא תוספת אין בו דין וחשבון, והוא מבקש להדיחו מדחי אל דחי, כי כיון שמתחיל להטעימו טעם האסור, ממשיך עליו והמתו ועושה בו כרצונו, ואם ישמע לעצתו ועובר ופורץ גדר, אחר כך ממתיק לו טעם גוף האסור של התורה, ומיד ישמע לו, כיון שטעם טעם אסור, וכשעובר על גוף האסור וטעם טעמא דאסורא, עברה גוררת עברה, עד שמשתקע ובא לידי כפירת ההשגחה (ישעיה כט טו), כמו שכתבו בעלי המוסר זכרונם לברכה, דמאחר שנשמע אדם בעברות, אומר לו, מי רואה לך ומי מעיד בך כשאתה עושה בסתר, ומי גרם לו כל זה, ההטעמה שנשמע בזהמתו.

(פיתוחי חותם שם)

היצר מפתח להנאה זמנית, תמורת הנאה עתידית

כשרוצים להניח הכלי עולם הזה ולהתעסק בתורה ובמצוות, היצר מתגרה בהם ואומר להם דעו שאתם מאבדים הטובה האמתית שאתם רואים מוכנת לפניכם ורודפים אחר טובה שהיא רחוקה וספק תשיגו אותה או לא, שהרי אתם רואים בעיניכם הארץ רחבת ידיים לפניכם וכל הנאות הגוף מצויין בה, ואין מונע ואין מעכב.

(פיתוחי חותם פרשת לך לך, ד"ה ויאמר ה')

דוד המלך ע"ה מליץ טוב על ישראל שאין עושים כל כך מעשים טובים מחמת כוונת הגלות

אפפוני חבלי מות ומצרי שאול מצאוני צרה ויגון אמצא (תהלים קטז א). דהינו על ידי עון שבדי באים לי יסורין וצרה ויגון, ואני ידעתי כי עונותי גרמו אלה, ומבקש מלפניו יתברך שיהיו היסורין לטהר נפשי ולנקותה מעון. וזהו שנאמר צרה ויגון דהינו כשבאים לי צרה ויגון אני יודע שעונותי גרמו לי, ומבקש מלפניו שיהיו לטהרת נפשי, וזהו ובשם ה' אקרא אנה ה' מלטה נפשי להטהר ולהתנקות מעון, כי בזה יש לי שמחה ביסורין הבאים עלי:

חסד גדול הוא מה שעל ידי יסורים כאן בעולם מתכפרים העוונות

חזר ואמר חנון ה' וצדיק ואלהינו מרחם. בא להשלים ענין זה של היסורין, שחסד גדול ורחמים גדולים עושה הקדוש ברוך הוא בענין זה שעל ידי היסורין מכפר עונותיו של האדם, כי בזה עושה דין וחסד עם האדם. דין, מה שגובה הקב"ה מה שעושה בו מצד חובו, וחסד לאדם, שלא המיתו על עונותיו, וגם לא שמרם לו להפרע ממנו בגיהנם, וזה מצד רחמנותו יתברך:

וזהו שנאמר חנון ה' וצדיק, דהינו, בזה היסורין שמביא הקדוש ברוך הוא על האדם, עושה דין שגבה הקדוש ברוך הוא חובו, וחסד שלא המיתו וגם לא דגו בגיהנם, וזהו חנון וצדיק, חנון הוא חסד, וצדיק שעשה דינו בצדק, וזה הדבר משום דאלהינו מרחם ואינו חפץ במיתת האדם לא בעולם הזה ולא בעולם הבא בגיהנם, רק בשונו מדרכיו ותייה:

בקשת דוד המלך על אריכות גלות האחרונה

אי נמי, מה שאמר אהבתי כי ישמע ה' מדבר על הגלות הזה הארכה, שצפה דוד המלך עליו השלום ברוח הקדש שתהיה הגלות ארכה. וצפה שבני ישראל שיהיו באחרית הימים אינם ראויים

והצרות יהיו לי לכפרת עון, ואז אלקיני מרחם שירחם עלי ויגאלני:

(בגדי השרד, מאמר 'הא לחמא עניא')

מי שאין בידו מעשים טובים חכמתו בטלה

אשרי תמימי דרך ההלכים בתורת ה' (תהלים קיט א). הנה אין רצוני לכתב הדקדוקים שיש לדקדק בכתובים, רק מתוך הפרוש יובנו הדקדוקים. כגונו בזה כמו שכתב התנא (אבות פ"ג מ"ז) אם אין חכמה אין יראה, אם אין יראה אין חכמה, דשנים אלו אחים שלא יתפרדו, דזה בלא זה אינו מועיל, דאם יש בו יראה בלא חכמה אף על גב דהוא ירא שמים בתכלית, אינו מגיע למדרגת החסידות, דאין בור ירא חסא ולא עם הארץ חסיד (שם פ"ב מ"ה). ואם גם כן יש בו חכמה בלא יראה אין בידו כלום (שבת לא). דאפלו חכמתו מרבה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת (שם פ"ג מ"ט), מפל שכן כשאין בידו מעשים טובים כלל דחכמתו בטלה ומבטלת:

זהו שאמר אשרי תמימי דרך, דהינו מקימים מה שאמר הכתוב (דברים יח יג) 'תמים תהיה עם ה' אלהיך', דכל מעשיו יהיו בתמימות עם ה', לא יטה ימין ושמאל, שתהיה יראתו יראת הרוממות, ולא שיה' שיגייעו בני אדם ליראה זו, כי אם הלכים בתורת ה', דיראה בלא חכמה אינה יראה שלמה:

אף בשעת הליכתם בעיני העולם מחשבתם בתורה

ומה שאמר ההלכים, להורות דלעולם אינם מסירים דברי תורה מלפם, אפלו בשעת משא ומתן ובשעת אכילה ובשעת שכיבה, דבזה מקימים מקרא שכתוב (שם ו ז) 'ודברת בם בשבתך בביתך ובילכתך בדרך ובשכבך ובקומך'. וזהו שאמר ההלכים, אפלו בשעת הליכתם בדרך אינם מפנים לבם לבטלה, כי אם מחשבתם בתורה. ומה שאמר בתורת ה', להורות דבעיני תורה לשמה:

(אלף בינה, תהלים קיט אות א)

לגאלה מצד שאין בידם מעשים טובים. אבל ראה צרת הגלות והאריכות שלה, והשעבוד והענוי והבוזי שסובלים בני ישראל, ולא נסוגו אחור לומר מה להם ולצרה הזאת, רק סובלים הכל בעבור שמו יתברך ובטוחים בו שיושיעם, ואפלו תהיה הגלות ארכה עד מאד, סוף סוף הגאלה תהיה:

ומה שאין מסגלים מעשים טובים כראוי, אריכות הגלות וקשי השעבוד גרם הכל, כי אנוסים מצד הגלות הקשה והמרה והמעט שעושים במעשים טובים רב יחשב, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שהש"ר ז א) על פסוק 'ראשך עליך ככרמל ודלת ראשך כארגמן', הרש שביך כאלהו בהר הכרמל והדל שביך כדניאל דכתיב ביה (דניאל ה ז) 'ארגנא ילבש' ויש להקשות היכי דמי שיהיה הרש שבישראל כאלהו והדל כדניאל, אלא הוא הדבר אשר דברנו, דאריכות הגלות וקשי השעבוד הוא הסבה שהמעט שעושים ישראל, הרבה יחשב:

וזה הדבר עצמו שבא דוד המלך עליו השלום לומר באהבתי כי ישמע ה', דעל ארך הגלות וקשי השעבוד הוא מדבר, אהבתי כי ישמע ה' אל קולי תחנוני ראשי תבות גימטריא 'על הגלות' [עם הכוללים], לרמוז דעל הגלות הוא מדבר, ומדבר על כללות ישראל שיהיו באחרית הימים ואומר אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני שאני מתחנן לפניו בגלותי שיראה בצרתי ובארך גלותי ויגאלני, ואני מתחנן לו בשביל מעשים טובים שבדי, כי אני יודע שאין בדי מעשים טובים, רק אני מתחנן לו שהדבר שיראה בו ויגאלני, הוא צרתי וארך גלותי:

וזהו שנאמר כי הטה אזנו לי, דהינו ראוי שיטה אזנו לי, ובימי אקרא, כלומר מה שאני קורא לה' שיגאלני, לא בשביל זכות שבדי רק בשביל ימי שהם ימי צרה, ימי ארך הגלות והצרה, וזהו ובימי אקרא, דהינו אני קורא לו כי אם בשביל ימי שהם ימי רעה, בשבילם אני קורא לה', לפי שימי הגלות ארכים וכלם ימי רעה וצרה. וזהו אפפוני חבלי מות ומצרי שאול מצאוני צרה ויגון אמצא, דהינו כל ימי הגלות כל הצרות האלה הקיפוני, ובשביל הצרות האלה אני בשם ה' אקרא ואמר אנה ה' מלטה נפשי, בשביל צרותי, וידעתי כי חנון ה' וצדיק, והגלות

ישועות יעקב

דקה מתורתו של האביר יעקב'

לשמיעת השיעורים 02-803-9999

הגאון רבי אברהם מרדכי מלאך שליט"א: לא פעם אדם יוצא לעבודה וחושב לעצמו, למה אני צריך לעבור כל כך הרבה ניסיונות בדרך? למה אני צריך בכלל לנסוע בתחבורה ציבורית? למה הקב"ה לא נתן לי עבודה שבה אין צורך בכלל להגיע למקומות כאלו? התגובה היא שהניסיונות הללו תוכננו מראש. הם לא אירעו במקרה, הקב"ה דואג לנו שיהיו לנו ניסיונות, כדי לכוון אותנו, כדי שנדע להתחזק בלימוד תורה, במוסר, ביראת שמים.

פסי האטה

שנים רבות של ריחוק גיאוגרפי הפרידו בין שני חברי הילדות, אלחנן ואלימלך. שניהם גדלו במקום אחד, אבל מאורעות החיים הובילו אותם לשני קצוות תבל, אלחנן התגורר בעיירה טובלת בירוק באזור השרון, ואילו אלימלך הרחיק נדוד ועבר להתגורר מעבר לים.

במשך השנים שבהם התגורר אלימלך בחו"ל, חלו שינויים רבים במרחב האורבני בארץ ישראל, פחי האשפה העגולים והשחורים הוחלפו בצפרדעי ענק, ולאחר מכן בפחים טמוני קרקע, הרחובות שהיו חשוכים התמלאו בתאורת רחוב שבהמשך הוחלפה בפנסי לד מאירי עיניים, הכבישים שהיו מרוצפים באבנים רובדו במרדב שחור משחור של אספלט מחוספס, הצמתים רומזו ולאחר מכן הפכו לכיכרות...

כשהחליט אלימלך לערוך ביקור בארץ, הוא הודיע על כך לאלחנן, שכמובן מיהר להזמין אותו לשהות בביתו במשך כל תקופת הביקור. אלימלך קיבל את ההזמנה בשמחה, ומטבע הדברים החליט אלחנן להמתין לו בשדה התעופה, ולקבל את פניו בבואו ארצה.

השניים שמחו מאוד זה לקראת זה, ונפלו זה על צווארי זה בחיבוק חברי חם. לאחר מכן נכנס אלימלך למכוניתו של אלחנן, לא לפני שהעמיסו את המזוודות בתא המטען, והשניים יצאו לדרך. כשנכנסו אל העיירה בה מתגורר אלחנן, הבחין אלימלך בתמרור מוזר: "האט, פסי האטה לפניך!". "אלחנן, אני יודע מה זה פסי שמרים, אני יודע מה זה פסי רכבת, ואפילו פסי בריאות שמוזכרים במסכת עירובין אינם זרים לי, אבל מה זה פסי האטה???", "תיכף תרגיש", השיב אלחנן בשבובות, וכשמכונית עלתה על הגבשושית הקרובה וראשו של אלימלך נחבט קלות בתקרת המכונית הסביר לו אלחנן בנועם: "הרגשת? זה היה 'פס האטה'. עוד מעט נגיע לכמה 'באמפרים' נוספים, אז תחזיק חזק...".

אלימלך שמע וקיבל. הוא הסתכל מהחלון וראה שהגבשושיות מסומנות בצבע טרי, ושלפני כל גבשושית יש תמרור שמציין את עצם קיומה, משני צדי הכביש, לטובת הנוסעים בשני הכיוונים. הוא הסתכל על אלחנן בחוסר הבנה.

"תגיד לי, הם נורמלים שם, בעירייה שלכם? אנשים נורמטיביים או שהם חסרי דעה? אם יש בליטות בכביש צריכים לגרש אותן! אני מבין שזה יכול לעלות קצת כסף לבצע את התיקונים האלו, אבל גם לשים תמרורים ולדאוג לצבוע כל בליטה עולה כסף. באותו מחיר הם כבר יכלו ליישר את הכביש!!!". השיב לו אלחנן: "לא ידידי, לא הבנת.

"תגיד לי, הם נורמלים שם, בעירייה שלכם? אנשים נורמטיביים או שהם חסרי דעה? אם יש בליטות בכביש צריכים לגרש אותן! אני מבין שזה יכול לעלות קצת כסף לבצע את התיקונים האלו, אבל גם לשים תמרורים ולדאוג לצבוע כל בליטה עולה כסף. באותו מחיר הם כבר יכלו ליישר את הכביש!!!". השיב לו אלחנן: "לא ידידי, לא הבנת. התגובה היא שהניסיונות הללו תוכננו מראש. המטרה שלהן היא להאט את קצב הנסיעה, הן נועדו לגרום לך שהנהגים יהיו ערניים יותר לדרך ולא ייסעו במהירות מופרזת תוך סיכון חיי התושבים המתגוררים כאן.

מאחר והעירייה שלנו עשתה את הגבשושיות האלו, היא גם דאגה לכך שנהגים שומרי חוק יוכלו להישמר מפניהן, שלא יגרמו נזק לרכב ולנוסעיו. לכן באו התמרורים ולכן מסמנים כל גבשושית בצבע צהוב, שהנהגים יזהו אותן מראש ויכלו לנסוע במהירות מותאמת!

את הסיפור הזה מספר מגיד המישרים הג"ר אברהם מרדכי מלאך שליט"א, שמסביר שזהו רק משל. לא פעם אדם יוצא לעבודה וחושב לעצמו, למה אני צריך לעבור כל כך הרבה ניסיונות בדרך? למה אני צריך בכלל לנסוע בתחבורה ציבורית? למה הקב"ה לא נתן לי עבודה שבה אין צורך בכלל להגיע למקומות כאלו?

כך גם אברך כולל או בחור ישיבה, שלא מבין למה הוא 'זכה' לחברים שמדברים לשון הרע ומציבים אותו בניסיון יומיומי. לא היה עדיף שהקב"ה היה דואג לו לשיבוץ במקום שבו יש רק צדיקים מופלגים כמו שהוא היה רוצה להיות? התגובה היא שהניסיונות הללו תוכננו מראש. הם לא אירעו במקרה, הקב"ה דואג לנו שיהיו לנו ניסיונות, כדי לכוון אותנו, כדי שנדע להתחזק בלימוד תורה, במוסר, ביראת שמים.

אבל הקב"ה גם נתן לנו את הכלים להישמר מפני היצר הרע. יש לנו עפעפיים כדי לסגור את העיניים, יש לנו תנוכים ואצבעות כדי לסתום את האוזניים, יש לנו שפתיים כדי לחתום את הפה ולא לדבר מה שאסור לדבר.

התפקיד שלנו הוא לנסוע בזהירות, לשמור על עצמנו בקדושה ובטהרה, כי ה'גבשושיות' האלו נועדו עבורנו! הן לא באו להפריע לנו, אלא אדרבה, לרומם אותנו ולהעלות מעלה מעלה.

(הגאון רבי אברהם מרדכי מלאך שליט"א - גל' אסדר לסעודתא)

הגבשושיות האלו תוכננו מראש. המטרה שלהן היא להאט את קצב הנסיעה, הן נועדו לגרום לך שהנהגים יהיו ערניים יותר לדרך ולא ייסעו במהירות מופרזת תוך סיכון חיי התושבים המתגוררים כאן.

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א: איתמר בבי מדרשא משמיה הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זיע"א, כי פעם אחת באו לפניו שני שותפים שיברך אותם בהצלחה. נענה ואמר להם: א"ב ג"ד! והסביר להם: א - אמונה, ב - ברכה, ג - גזילה, ד - דלות, אם יהיה להם 'אמונה' ויהיו נושאים ונותנים באמונה, תהיה להם 'ברכה' במעשי ידיהם, אבל אם ח"ו 'גניבה' או 'גזילה' יהיה ביניהם, שאחד ילך במרמה נגד שותפו, אז 'דלות' תהיה שורה ח"ו...

ופקד עליו שיבוא מיד, כיון שאדונו קורא לו. הרוכל לא איבד עשתונותיו ואמר לו בערמתו: אוי, ווי! יודע אני היטב את כוונת אדונך, לא נעים לי מכל המאורע, אבל אסביר לך במה מדובר ואולי תוכל לעזור לשנינו: הבטחתי לאדונך לפני כמה שבועות שאספק לו לוח שנה. אלא שמסיבות שונות לא הצלחתי עד היום לעמוד בדיבורי, ועתה רוצה הוא להוכיח אותי על כך מדוע לא הבאתי לו לוח כפי שהתחייבתי. לכן, עצתי נתונה לך, תשלם לי עתה דמי לוח שנה, על חשבוננו של אדונך, ואתן לך תיכף ומיד לוח שנה מהודר עבור אדונך, וכך ייחסך ממני וממנו כל האי נעימות. כך הצליח הרוכל למכור שלושה לוחות שנה לאדם אחד, שאפילו לאחד לא היה זקוק.

הציבור בבית המדרש פרץ בצחוק לתיאור זה, אולם כאן זעק הרבי מנהמת לבו: זה לא צחוק. שמא תאמרו זה רק סיפור בעלמא, אני אומר לכם, שגם אצלנו ישנם דברים כאלו...

איתמר בבי מדרשא משמיה דרבינו הקדוש, איש מופת, הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זיע"א, כי פעם אחת באו לפניו שני שותפים שהיו מחסידיו ובקשו את הרה"ק שיברך אותם בהצלחה. נענה ואמר להם: א"ב ג"ד! אלא שהם לא הבינו מחשבתו בקודש, ושאלו אותו: מה הפירוש בדבריו אלו? ענה להם הרה"ק: א - אמונה, ב - ברכה, ג - גזילה, ד - דלות, והסביר להם, כי אם יהיה להם 'אמונה' ויהיו נושאים ונותנים באמונה, תהיה להם 'ברכה' במעשי ידיהם, אבל אם ח"ו 'גניבה' או 'גזילה' יהיה ביניהם, שאחד ילך במרמה נגד שותפו, אז 'דלות' תהיה שורה ח"ו, עכ"ל.

ובזה פירש 'ב'חמד שלמה' (ראש חודש אדר) בדרכי רמז, את דברי רש"י בפרשת תזריע: 'אשה מזרעת תחלה יולדת זכר', כי א'שה מ'זרעת ת'חלה הוא ראשי תיבות: 'אמת', שאם נושא ונותן באמת ובאמונה, אז יולדת 'זכר' שהוא בגימטריא 'ברכה', עכ"פ נמצא מזה דאם יש להאדם נכסים ועסקים ומתנהג באמונה, הן שלו צדק ומאזני צדק וכדומה, אזי שורה הברכה במעשי ידיו והברכה מצויה בנכסיו.

וכשזוכין להתעורר מלמטה מקודם, הוא סימן ברכה. כמו שאמרו 'אשה מזרעת תחלה יולדת זכר', כמו שכתבו בספרי קודש ('שפת אמת' פרשת בשלח תרמ"ז).

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א - ספיר ויהלום

הרוכל לא איבד עשתונותיו ואמר לו בערמתו: אוי, ווי! יודע אני היטב את כוונת אדונך, לא נעים לי מכל המאורע, אבל אסביר לך במה מדובר ואולי תוכל לעזור לשנינו: הבטחתי לאדונך לפני כמה שבועות שאספק לו לוח הצלחתי עד היום לעמוד בדיבורי, ועתה רוצה הוא להוכיח אותי על כך מדוע לא הבאתי לו לוח כפי שהתחייבתי. לכן, עצתי נתונה לך, תשלם לי עתה דמי לוח שנה, על חשבוננו של אדונך, ואתן לך תיכף ומיד לוח שנה מהודר עבור אדונך, וכך ייחסך ממני וממנו כל למכור שלושה לוחות שנה לאדם אחד, שאפילו לאחד לא היה זקוק...

משא ומתן באמונה

הרה"ק רבי ברוך מסערט ויזניץ זיע"א, ה'מקור ברוך', היה מעורר את שומעיו, בכהונתו כרבה של העיר סערט, בעוז ותעצומות, על עניני המסחר באמונה, שיהיה הכל בהגינות ובכשרות ולא ברמאות, שלא לעשות עוול ולא להונות את זולתו.

פתח הרבי וסיפר מה שפורסם בעיתון בוורשא שביקש לדבר סרה ביהודים: מעשה ביהודי רוכל שהלך ממקום למקום והיה מוכר לפרנסתו 'לוחות שנה'. אחד מהעשירים שתדיר היה פוגש ברוכל, ריחם עליו ורכש ממנו לוח שנה, על אף שכלל לא היה לו צורך בלוח. כך היה מנהגו מידי שנה בשנה.

שנה אחת פגש הרוכל את העשיר והציע לו את לוח השנה החדש שיצא זה עתה. הסכים העשיר לרכוש את הלוח, אולם כשממשש בכיסו ולא מצא את ארנקו, התנצל בפני הרוכל ואמר לו: שמע נא ידידי, כנראה שארנקי נשכח בבית על השולחן ואין מעות אתי, לכן אקנה ממך את הלוח בפעם אחרת. חלפו דקה או שתיים, העשיר התהרהר ונמלך בדעתו. הוא פנה אל אחד ממכריו שהיה נוכח שם, לווח ממנו סכום כסף, וכך קנה מהרוכל את הלוח כמנהגו הטוב, כשהוא משלם לו את המחיר המלא על אתר.

מה עשה אותו הרוכל? הלך משם ישירות אל ביתו של העשיר, ואמר לאשתו: בעלך שלח אותי ואמר שתקני ממני לוח שנה, וסימן לדבר: בבוקר שכח האדון את הארנק שלו על השולחן. כמובן שהאשה קנתה מהרוכל לוח נוסף, ושילמה לו מחיר מלא.

העשיר הגיע לביתו ושמע מאשתו על הרמאות של הרוכל, שגמל לו רעה תחת טובה. חמתו של העשיר בערה בו, והוא החליט שכאשר ימצא אותו כבר ילמדנו פרק במסכת דרך ארץ ויעמידנו על מקומו הראוי לו. אלא שהרוכל המפולפל נעלם כאילו בלעה אותו האדמה.

עברו מספר שבועות והנה ביום בהיר אחד הבחין העשיר באותו רוכל מרחוק. זכר המעשה המכוער שעשה הרוכל עלה בראשו של העשיר והוא החליט לבקש מהרוכל דין וחשבון. אולם משראה הרוכל את העשיר בא לקראתו, תיכף הרים רגליו ונס מן המקום כל עוד נשמתו בו.

העשיר לא התייאש. הוא שלח את משרתו שירוץ אחריו ויביאנו אליו. אחר כברת דרך לא יכול היה הרוכל להמשיך בריצתו, והמשרת השיגו,

הגאון רבי שלום מאיר וולך שליט"א: אם בכל השנה יש עבודה של 'לא תעלה במעלות על מזבחי', באלו הימים יכולים אנשים קטנים מאד להעיז ולפתוח ספרי קבלה שאביהם וזקניהם ואבי זקניהם לא על דעתם להעיז לעסוק באותיות קטנות כאלה. כי כמו שחוצפה יסיגי בפשטות, כך זה לעומת זה עשה האלקים שיש בעקבתא דמשיחא כח של חוצפה דקדושה. ובפרט בימי ניסן, שנתקבלו קרבנות הנשיאים אף שהיו מחוץ לגדרי עבודת הקרבנות והקטורת והמנחות.

דוקטור - האם גם אני אקבל אוכל נורא כזה. בלי מלח ושומנים, תפל וחסר טעם?"

שוב הפיג הרופא את חששו: "לא, מותר לך לאכול הכל!" אורו פניו של החולה, והרופא פנה לצאת מן החדר בלוויית המתמחים המלווים אותו בביקורו. שאל אחד המתמחים: "דוקטור, הלא מצבו של החולה השני גרוע לאין ערוך מזה של הראשון! הלב, הכליות, הריאות, לחץ הדם - כולם פגועים! מדוע לא הורית לתת לו שום תרופה?"

ענה הרופא: "היא הנותנת! מצבו של החולה הראשון קשה, אבל יש תקווה שההזריקות והאינפוזיה, התרופות והדיאטה, ישיבו אותו לאיתנו. אבל השני הוא חולה אנוש כל כך, ששום תרופה לא תעזור לו עוד. אם כן, מדוע לאמללו בימי האחרונים!..."

אף כאן, "כל הגויים קוצים כסוחים" (ישעיה לג), אמר הכתוב. הקוץ "פורח" לתקופה קצרה, וקמול. אין להם עתיד, יהיה להם לפחות הווה. אבל עם ישראל, דוקא משום שהוא כה טוב, טהור, נשגב, מזככים אותו על ידי הייסורים כדי להטיבו באחריתו!

ודווקא משום שהגאולה עומדת אחר כתלנו מוכפלות הצרות כדי להביאנו לתפילה מעומק לב. כשם ששיעבוד מצרים הוכבד ממש ערב הגאולה. לפיכך אמר רבינו עובדיה ספורנו זצ"ל - לא נהגה צרעת בגדים ובתים אלא בבני ישראל, ובזמן בית המקדש. שכן עם ישראל עמד אז בדרגה גבוהה כזו, שייסורים אלו היו משפיעים עליהם ומסבים את תשומת ליבם לתשובה.

ואם הקדוש ברוך הוא מאותת לנו - אות הוא כי הוא מצפה מאיתנו לתגובה, מביע בנו אימון. שנשים לב, שנעורר. ואומר לנו: "שובו אלי - ואשובה אליכם!"

(הגאון רבי שלום מאיר וולך - וקראת לשבת עונג)

שאל אחד המתמחים: "דוקטור, הלא מצבו של החולה השני גרוע לאין ערוך מזה של הראשון! ענה הרופא: "היא הנותנת! מצבו של החולה הראשון קשה, אבל יש תקווה שההזריקות והאינפוזיה, התרופות והדיאטה, ישיבו אותו לאיתנו. אבל השני הוא חולה אנוש כל כך, ששום תרופה לא תעזור לו עוד. אם כן, מדוע לאמללו בימי האחרונים!..."

מעשה בשני חולים

עם ישראל רצוץ עד צואר, ונתקיים בו מקרא שכתוב: "וְלֹא מִצָּאָה הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְכַף רַגְלָהּ". מיום שחרב בית המקדש, אמרו חז"ל, אין לך יום שאין קללתו מרובה מחבירו. אם מייסדי המדינה ביקשו לעצור את התהליך, לא עלה הדבר בידם: העם היושב בציון נתון בסכנה קיומית, מבית ומחוץ, ה' ירחם, ואין לנו אלא לשאת עין לשמים, ולייחל לגאולה השלימה.

אבל זאת יש לשאול: הרי עם ישראל, באמת ובתמים, הוא קדוש וטהור. מי כעמך ישראל: הרוסים? האמריקאים? היפנים?! מי לומד תורה, מי מקיים מצוות? מדוע מתרגשות עלינו, דווקא עלינו, כל הצרות?

והתשובה כתובה בדברי הנביא (עמוס ג, ב): "רַק אַתֶּם יְדַעְתִּי מְכַל מִשְׁפַּחַת הָאֲדָמָה, עַל פֶּן אֶפְקֹד עֲלֵיכֶם אֶת כָּל עֹנֹתֵיכֶם". ידעתי - פירושו: אהבתי (כמו שהקדוש ברוך הוא אמר על אברהם אבינו: "כי ידעתי - אהבתי - למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו, ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט"). אהבתי רק אתכם מכל העמים, לכן אני מעניש רק אתכם... והגמרא תמהה ושואלת: האם כך מבטאים אהבה, בהענשה? רבינו ה"בן איש חי" זצ"ל ענה על כך - במשל.

מעשה בשני חולים, ששכבו במיטות סמוכות בבית החולים. בדק הרופא את החולה הראשון, והורה להזריק לו זריקות ולתת לו תרופות, ואף ציווהו לשמור דיאטה חריפה: אוכל דל מלח, דל חלבונים, דל שומנים, דל כולסטרול...

משם פנה הרופא לחולה השני, ובדק אף אותו בדיקה יסודית. החולה, ששמע מה שנאמר לחבירו, שאל בחשש: "דוקטור, האם גם אני אקבל אינפוזיה?" ענה הרופא: "לא, אל דאגה! "זריקות?" רעד קולו.

הרגיעו הרופא: "לא, אל נא תחשוש!" ואוכל,

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבוע במדור:

קמחא דפיסחא כשמזיק לחנוני המוכר בזול - בדיקת חמץ לפני ליל י"ד האם יברך על הבדיקה - לצאת ידי חובת בדיקת חמץ בשטיפת הרצפה - עיקר מצות הבדיקה - ברכה על שטיפת הרצפות - הצנעת הפתיתים בימינו, חיוב - מי מצניע הפתיתים - כזית בפתיתים - בדיקת חמץ לאור פנס

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א
ראב"ד העדה החרדית מח"ס תשובות והנהגות

לקיים מצות צדקה וחסד, בכה"ג אין זה נקרא מצות צדקה שלימה, שאף שמצד אחד מטיבים עם הציבור, אבל מאידך גיסא פוגעים בחיותו של אדם מישאל שלא יהיה לו כל צרכיו לימות הפסח, ומצות צדקה שלימה זהו שכל תוצאות הפעולה הן צדקה עם הבריות ולא כשע"ז חסר לצרכיו של אדם מישאל, ולכן המוסד צדקה ראוי להם לסדר המכירה דרך החנוני והיינו שיתנו לחנוני שימכור בחנותו מוצרים במחיר הקרן ויודיעו לרבים שזהו בזכותו של המוסד חסד שדאג להם, וישלמו לו על כך שכר טרחה באופן שישאר בידו סך מכובד להוצאות החג, ובזה יצאו ידי שניהם שגם הטיבו עם הציבור שיוכלו להשיג במחיר הקרן, וגם לא חסר לחנוני להוצאות החג. וכל דברינו הוא דוקא באופן שברור שע"ז אין בידו לפרנס משפחתו לחג הפסח שבזה צריך לראות שלא יבוא טובת הציבור על חשבון החנוני, אבל אם רק מתמעט מרווחיו א"צ להתחשב בטענתו במקום שזהו לטובת הציבור שיוזילו המחירים, ויכולים לסדר מכירה בלי להתחשב בטענתו.

בנד"ד שאין הארגון צדקה פותח חנות קבועה ואי"ז אלא מכירה לימות הפסח ולאחר הפסח ימשיכו לקנות אצלו כרגיל ותהיה לו פרנסה למשך כל ימות השנה, אי"ז נקרא שפסקו לחיותו ואינו יכול לעכבם אם הם מוזילים המחיר. אמנם נראה דאם כי מדינא אין בכח ב"ד לעכב הדבר, מכל מקום אין למוסד חסד לעשות כן, דכיון שכל מטרתם שעושים כן הוא רק משום שרצונם

קמחא דפיסחא כשמזיק לחנוני המוכר בזול

שאלה: נשאלתי ממקום שיש שם מכולת שמוכר בזול מאוד במשך כל ימות השנה לתועלת התושבים, ועכשיו לפני פסח אירגן מוסד צדקה אחד מכירת מצרכי יסוד במחיר הקרן, והחנוני הנ"ל טען שע"ז לא יבואו לקנות אצלו ויורדים לחיותו ולא יהיה לו כל צרכי החג לבני ביתו.

תשובה: הנה מעיקר דינא אין בידנו לעכב על המוסד צדקה, דהא קי"ל בב"מ (ס א) דמותר לחנוני אחד לפחות השער אף שע"ז מרגיל לבוא אצלו ומקפח פרנסת חבריו משום דקא מרווח לתרעא. ומה עוד דפסק הרמ"א (חו"מ סי' קנ"ו) דאפי' סוחרים בני אותה העיר אין יכולים לעכב על הסוחרים בני עיר אחרת מלמכור סחורתם אם הם מוכרים יותר בזול. (ועיי' עה"ש שם סי"א). ואף אם נימא דהא דמותר להזיל היינו באופן דלא פסק לחיותה שיכול ג"כ הוא להזיל ולמכור אבל כשפוסק לגמרי פרנסתו אסור, מ"מ כאן

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

קו 'מחברים'
שע"י ממלכת התורה עוז והדר
02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי אשר וייס שליט"א

בעל מנחת אשר

ראש בית המדרש 'דרכי תורה' ואב בית דין 'דרכי הוראה'

לבערו. ועי"ש שכתב דכיון שאין כאן אלא קנס דהרי קיי"ל כר"ש דחמץ שעבר עליו הפסח מותר בהנאה ואינו עובר עליו לא יברך עי"ש. ומ"מ נראה דבזה כו"ע מודים ולא נחלקו אלא בבדיקה שלפני החג אבל אחרי המועד לכו"ע לא יברך.

אמנם נראה דכל זה אינו אלא במי שמחוייב לבדוק לפני י"ד כגון ביוצא לדרך אבל מי שנמצא בביתו ויכול לבדוק בליל י"ד אפשר דלכו"ע לא יברך בליל י"ג כיון שאין זה מצותו כלל. ועוד דלא מסתבר שיברך פעמיים דודאי מסתבר דבליל י"ד יברך כיון שזה עיקר זמן המצוה כך נראה לכאורה. אמנם מדברי המשנ"ב (בשעה"צ סי' תל"ג ס"ק ה') נראה להדיא דלפי השיטות שמברך לפני י"ד אף במי שאינו יוצא לדרך מברך, וצ"ע. ומ"מ נראה ברור דלמעשה לא יברך המתחיל לבדוק לפני ליל י"ד דספק ברכות להקל.

והנה כתב בשעה"צ שם בשם החק יוסף דאין לבדוק לכתחלה לפני ליל י"ד דכיון שאין מברכין לפני לילה זה מפסיד הוא את ברכת המצוה, ועל סמך דברים אלו, נהגו רבים להתחיל את הבדיקה בליל י"ג וסוברים דכיון שמשאירים חדר א' לברכה אין בכך הפסד. ולדידי צ"ע דכיון שהבה"ל מסופק אם צריך לברך לפני ליל י"ד לכאורה אין לבדוק לפני הזמן דנכנס לכתחילה לספק ברכה ומבטל ברכת המצוה. ואין לדחות דכיון שאינו גומר לבדוק בליל י"ג בלא"ה פטור הוא מלברך דאין מברכים אלא על גמור הבדיקה. דבאמת נראה דראוי לברך על כל מקום שהוא בודק ומקיים מצוה אף בבדיקה חלקית, וכך משמע מדברי השו"ע ברי"ס תל"ב דאם הפסיק בין ברכה לתחלת הבדיקה צריך לחזור ולברך אבל לאחר שהתחיל לבדוק שוב אי"צ לברך, הרי דמקיים מצוה אף בתחילת הבדיקה, ודו"ק.

וע"ע בשער הציון (סימן תל"ג ס"ק נ"ו) לגבי מש"כ בשו"ע (סעיף י"א) דאף המכבד ביתו ביום י"ג צריך לבדוק בליל י"ד ובמשנ"ב (ס"ק מ"ה) כתב טעם הלכה זו שלא לחלק בין בדיקה לבדיקה, וגם אם בדק לאור הנר צריך לחזור ולבדוק עי"ש, ובשעה"צ כתב דאף אם הוא משאיר חדר לבדוק אפשר שצריך לבדוק כל ביתו שלא לחלק בין בדיקה לבדיקה, ולפ"ז ה"ה בני"ד.

סוף דבר לענ"ד נכון טפי להתאמץ ולבדוק כל ביתו בליל י"ד.

אך בביאור הלכה (ד"ה ולא יברך) הביא דעת הב"ח שחלק על הרמ"א וס"ל דמברך על בדיקת חמץ תוך ל' במפרש ויוצא לשיירא אבל לפני ל' דחייב לבדוק אם דעתו לחזור אינו מברך (וגם בזה י"ל כנ"ל דתוך ל' משום לתא דחג הוא ששואלין ודורשין אבל לפני ל' אינו אלא הרחקה שלא יכשל כשיחזור), והפרי"ח החמיר יותר ונקט דלעולם מברך על כל בדיקת מצוה ואפילו לפני ל', ובבה"ל שם כתב דצ"ע למעשה, כיון שבדברי הריטב"א מבואר כשי"ה הב"ח עי"ש.

וכל אחד מאחרונים אלה יש לו בית אב בדברי הראשונים, דהמאירי בפסחים (ו' ע"א) כתב "וכל אלו שבדוקים קודם זמן י"א שאין מברכין לפי שאין שעת המצוה אלא מאור י"ד, וי"א שמברכין ואין נראה כן", הרי לן כדעת הרמ"א וכסברת השו"ע הרב. אמנם בריטב"א שם כתב "ודעת הרא"ה דכל שזקוק לבער מברך על הביעור, ונראין הדברים תוך שלשים יום דוקא", ועי"ש בבה"ל שהבין שבאמת נחלקו בזה הרא"ה והריטב"א ולדעת הרא"ה אף לפני שלשים יום מברך הרי לן שלש מחלוקות בדבר בין רבותינו הראשונים והפוסקים.

וע"ע ברמב"ם (פ"ג ה"ו מחמץ ומצה) דהבודק לאחר המועד לא יברך, וכתב במגיד משנה דאין יברך על ביעור חמץ כשהוא אוכל חמץ, ובכסף משנה שם דחה דבריו דלמה לא יברך על ביעור חמץ זה שעבר עליו הפסח שאסור בו ומחוייב

בדיקת חמץ לפני ליל י"ד האם יברך על הבדיקה

שאלה: במה ששאלת במי שמתחיל לבדוק בליל י"ב או י"ג (מחשש שלא יוכל לבדוק את כל חדרי ביתו כראוי בליל י"ד) האם יברך על הבדיקה.

תשובה: הנה נחלקו הפוסקים במי שבדק לפני ליל י"ד אם יברך, ושלש מחלוקות בדבר, ולכל אחד יש בית אב בדברי הראשונים, ואבאר. הנה מבואר (סי' תל"ו סעיף א') דהיוצא בשיירא תוך שלשים יום צריך לבדוק בלילה לפני יציאתו אף שאין דעתו לחזור בחג, והיוצא לפני ל' צריך לבדוק אם דעתו לחזור בתוך ימי החג. ומקור הלכה זו בפסחים (ו' ע"א) ושם מבואר דבתוך ל' חייב לבער בכל ענין, משום דכבר מישך שייכא לחג דהלא שואלין ודורשין בהלכות הפסח שלשים יום לפני הפסח, עי"ש.

ולענין הברכה כתב ברמ"א שם דבתוך ל' יום לא יברך, ובמשנה ברורה (שם ס"ק ד') ביאר דבדיקת ליל י"ד הוי תחילת הביעור כיון שמה שהוא מוצא הוא מניח לשורפו למחר ויכול שפיר לברך "על ביעור חמץ" אבל לפני כן דמה שהוא מוצא מניח לאכילה אין זה תחילת מצות הביעור ואין יברך. ולפ"ז יש לדון דאם אכן יניח את מה שימצא לשורפו יכול לברך אף לפני כן, אך זה חידוש.

ובשלחן ערוך הרב (שם סעיף א') כתב בסגנון אחר למה אינו מברך לפני ליל י"ד וז"ל "ועל בדיקה זו (תוך ל') לא יברך על ביעור חמץ כדרך שמברכין על בדיקת ליל י"ד כיון שאינה בזמן העיקרי שתיקנו להו חכמים". הרי דאין לברך אלא על עיקר המצוה בזמנה הראוי (ויש להוסיף עוד בזה דבאמת אין מברכין על מצוה שכל ענינה הרחקה האיסור ולכן אין מברכין על בדיקת סימני טהרה ובדיקת תולעים, ואפשר דרק בדיקת ליל י"ד הוי משום מצות תשביתו דאף לאחר שביטל ועיקר הבדיקה הוי שלא יבא לאכלו מ"מ יש מצות תשביתו דרבנן כמו שביארתי במנח"א לפסחים [סי' א'] אבל בדיקה דלפני כן אינו אלא משום שמה יבא לאכלו בלבד ולפיכך אין לברך עליה (וי"ל).

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים
גאב"ד מרכז פתח תקוה

הפתיתים, לבין אם עומד לידו מצניע הפתיתים, שיכול לשואלו בכל רגע. ואמנם אגב מה שמבערם מהבית שהולך ומחפש החמץ ברחבי הבית, היא גופא הבדיקה.

כזית בפתיתים

שאלה: האם צריך להקפיד שיהיה כזית בכל אחד מן הפתיתים, לצאת ידי הסוברים שאין חיוב בדיקה בפחות מכזית.

תשובה: אינו חובה, כיון שלא פלוג רבנן. וכשהבית אינו בדוק, חייבו חכמים לבדוק אע"פ שיודע שאין בו כזית חמץ.

אכן במקום שנשטף היטב והגיעו לכל מקום במשמוש היד, ישתדל שיהא לכל הפחות באחד מהפתיתים כזית.

ומה שנפסק בשו"ע (תמב, ח) שחייב לבער שני חצאי כזית הנמצאים בבית אחד, מחשש שיחברם לאחד, ונמצא כזית שלם, דין זה לא שייך בפירוורים יבשים אלא רק בבצק, כמבואר בשער הציון בשם המהרי"ל (תס, טז). וכן הוכיח החזו"א (קכ"ב, ח) מביאור הגר"א שבפירוורים לא חוששים שיקבצם.

בדיקת חמץ לאור פנס

שאלה: מי שאין לו נר לבדיקת חמץ, האם יכול לבדוק את החמץ לאור פנס.

תשובה: יכול לבדוק ואף לברך על בדיקה לאור פנס.

אמנם לכתחילה בכדי שלא לשנות המנהג, ישתדל לבדוק לפחות חדר אחד לאור הנר. ומטעם זה שאור החשמל כשר לבדיקה, לא כיבה רבינו הגרי"ש אלישיב זצ"ל בעת שבדק חמץ את האור בחדר שבדק בו חמץ, ולא חשש שהוא בכלל "שרגא בטיהרא מאי מהניא".

הצנעת הפתיתים בימינו - חיוב

שאלה: האם חייב להצניע עשרה פתיתים?

תשובה: המנקה את ביתו היטב בכל מקום שיש חשש שנכנס בו חמץ, חיוב מדינא הוא להצניע את עשרת הפתיתים ברחבי הבית, כדי שלא להיכשל בברכה לבטלה.

כיון שבימינו לאחר ששוטפים את כל הבית קודם אור ל"ד נמצא הבית בדוק, ודווקא בימיהם לא היה די בכיבוד הבית, משום שהיו חורים וסדקים בקרקע הבית וחששו שנכנס שם חמץ, אך היום אין חורים וסדקים בין הרצפות, וכל מה ששייך הוא בארונות, וגם שם זה לא מצוי, וממילא יש חשש שבכהאי גוונא ברכתו לבטלה.

ולכן בימינו מה שמניחים פתיתי חמץ קודם הבדיקה, אינו רק 'מנהג בעלמא' אלא 'חיוב'. וכפי שכתב שער הציון (תל"ב, י"ב) בשם העמק הלכה.

מי מצניע הפתיתים

שאלה: האם יש עניין שדווקא אחר יצניע הפתיתים, והבודק ישוב ויחפש אחריהם?

תשובה: גם הבודק יכול להניח הפתיתים בעצמו. ואין הבדל בין אם הוא יודע היכן

לצאת ידי חובת בדיקת חמץ בשטיפת הרצפה

שאלה: מצוי בבתיים רבים שבתחילת ליל בדיקת חמץ עסוקים בשטיפת הבית, האם יכול להחשיב זאת כתחילת הבדיקה, שהרי מדינא יש להזדרז ולבדוק בתחילת הלילה.

תשובה: השטיפה היא הבדיקה, ויכול להמשיך השטיפה בתחילת ליל י"ד, ובוה מקיים תקנת חז"ל אור ל"ד בודקין את החמץ.

עיקר מצות הבדיקה

שאלה: מהו עיקר מצות הבדיקה בימינו?

תשובה: עיקר מצות הבדיקה הוא לילך בין החדרים ולברר עם בני הבית אם אכן נוקה כל מקום שיכול להיכנס בו חמץ - האם נשטפו כל הרצפות בבית, האם נוקו כל הארונות במטלית לחה, ומיששו ובדקו שלא נשארו פירוורים בעומק המדפים וכיו"ב. יעבור בחדרי הבית ויבחן וישאל על כל מקום שיכול להיכנס שם חמץ, האם אכן נוקה מחמץ כיאות.

ואם לא היתה כוונתו בשעת הניקיון לבדיקת חמץ. גם אז ייחשב כמקום הבדוק, כיון שאם היה שם חמץ, היה מסירו ומיששו ובדק ביסודיות כל מקום. ולאחר מכן נשמר המקום מחמץ, ושוב אינו צריך בדיקה כדין "מקום שאין מכניסים בו חמץ".

ברכה על שטיפת הרצפות

שאלה: האם ניקוי הכיסים והרצפות נחשב כבדיקה ממש, או שעל ידי כך נפטר מבדיקה כמקום שאין מכניסים בו חמץ.

תשובה: השטיפה עצמה היא בדיקה. וכשאין לו פתיתים להצניע, יוכל לברך קודם השטיפה.

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

מסכת בבא מציעא דף מה-נא

חסכון בהוצאות כסף מעשר לדבר מצוה

בגמ': תא שמע הפורט סלע ממעות מעשר שני בית שמאי אומרים בכל הסלע מעות ובית הלל אומרים בשקל כסף בשקל מעות (בבא מציעא מה, א).

בשו"ת להורות נתן (ח"א סי' מה) נשאל בנידון מי שמשתמש במעות מעשר שלו כדי ליסע לקבל פני רבו, האם מחויב לצמצם בהוצאות המעשר כמידת האפשר, ואף שהדבר יגרום לו טרחה מרובה, או שמא רשאי להוציא הוצאה מרובה כדי ליסע בהרווחה.

השואל כתב לדון להוכיח מסוגיין, שנחלקו בית שמאי ובית הלל על מי שיש לו מעות נחושת של מעשר שני וצריך להעלותם לירושלים, וכדי להקל ממשא הדרך בא לפרוטן בסלע כסף, לדעת בית שמאי מותר לפרוט את כל פרוטות הנחושת בסלע, אולם לדעת בית הלל לא יפרוט אלא חצי ממטבעות הנחושת שיש לו. וזאת מפני שכשיבא לירושלים יהיה לו צורך בפרוטות לקנות צרכי סעודה, ואם כולם יעלו לירושלים רק אם סלעים, ירוצו כולם לשולחני לפרוט וממילא יוקירו הפרוטות, ונמצא מעשר שני נפסד, לפיכך ישאו פרוטות עמהם להוציא במקצת, ולכשיכלו הפרוטות יפרטו הכסף שבידם מעט מעט. בדברי בית הלל כתב השואל להוכיח שיש לאדם לחסון בהוצאותיו מכסף מעשר ולדאוג שהמעשר לא יפסד.

אך הביא הלהורות נתן שם לדחות, שבנידון זה המובא בסוגיין אם יעלו כולם לירושלים את הסלעים, נמצא שהמעשר מפסיד ממש, שפרוטה אחת במקום שישתמש בה בירושלים לקניית פירות מעשר שני, יתנה לשולחני, ונמצא שפרוטה אחת לא הוציא למעשר אלא נתנה לשולחני. משא"כ בנידון השאלה באדם שנוסע לרבו, כל הוצאותיו שמוציא הרי הוא מוציא לצורך המצוה, ואף שהיה יכול לצמצם ולעשות את המצוה בפחות כסף, וישאר לו היתר למצוה אחרת, מ"מ מנלן לאסור דבר זה כיון שלמעשה הוציא את מעותיו לצורך מצוה, ולא נפסד שום ממון שלא לצורך מצוה.

לנידון זה האריך להוכיח שם גם מכריתות (ה): שבבואר על שימוש בכמות גדולה של שמן המשחה, שמשה רבינו דאג שעליו לעשות את המצוה בצמצום, ולמשוח את אהרן בשמן בצמצום. עיי"ש.

בסיום התשובה הוסיף וכתב, שכיון שכל חיוב נתינת המעות מעשר לצורך מצוה הוא עפ"י כוונתו, יש לילך אחר דעתו, ואם יודע בנפשו שלא היה עושה מצוה זו בדוחק וצמצום וצער, ממילא רשאי להוציא ממון המעשר שלא בדוחק.

בנידון דומה נשאל בשו"ת בצל החכמה (ח"ד סי' קסא) אודות אדם שעליו לנסוע לחתונה לקנדה, והמחותן מעמיד לרשות הרוצים להשתתף בשמחתו באס [אוטובוס] הנוסע למקום החתונה, אמנם נסיעה כזו לוקחת שעות רבות, ולכן רוצה השואל לנסוע לשם במטוס, ושאלתו אם רשאי

בכלובו, כיון שבני אדם נהנים בקולם אינם מוקצים. וביאר שאף שאין נהנים מגוף העוף אלא מראייתו ומקולו מ"מ מותר לטלטלו, משום שנקרא כלי. וצא ולמד מכל כלי שיר שאם לא שגזרו שמא יתקן את הכלי שיר, שמא היה מותר לטלטל ולשורר בהן.

אולם הביא האור זרוע (סי' פב) בשם הרא"ש לאסור, וביאר שאף שכלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך גופו ולצורך מקומו, מ"מ אבנים שבחצר אפילו צריך מהם צורך גדול אסור לטלטלן, משום שאין תורת כלי עליהם, וכמו"כ בעלי חיים אין עליהם תורת כלי, ויש לאסור יותר בבעלי חיים משום שאין משתמשים בבעלי חיים, ולא פלוג רבנן בבעלי חיים.

ובשו"ת חקרי לב (או"ח סי' נט) העלה להחמיר בזה, וכתב לדחות דברי הלק"ט הנ"ל, שבעלי חיים שאינם ראויים למלאכה אינם חשובים כלי, וכמוכח בב"י (חו"מ סי' קצה). ועוד כתב שאם אמרו לגבי קנין שעוף הרי הוא כלי, אין ראייה מזה לענין מוקצה שיחשב כלי.

וכן בברכי יוסף (סי' שח סק"ד) כתב בשם מהר"ם בן חביב, שאסור לטלטל בהמה חיה ועוף אפילו לצורך גופו ומקומו, משום שלא נחשב כלי. כך פסק בפשיטות בשו"ע הרב (או"ח סי' שח סע"ח), שאפילו עוף שראוי לשחוק בו תינוק הבוכה אסור לטלטלו.

אונאה בדבר שאין מחירו קבוע

בגמ': למעוטי קרקע דלית בה אונאה (בבא מציעא מז, ב).

כתב הב"י (חו"מ סי' רט) שדבר שאין לו שיעור קבוע כגון מכר לו מה שיחלבו עיזיו או מה שיגזז מעציו אין בהם אונאה. אולם הש"ך (סק"א) חולק ע"ז שבכל ענין יש אונאה, ועיי"ש בנו"כ ובמחנה אפרים (אונאה סי' כד).

בערוך השלחן (סי' רכז ס"ז) כתב, שבדברים שאין להם מחיר קבוע בשוק, ולכל סוחר או קבלן יש מחיר אחר, אין בהם אונאה כל זמן שאינו יקר

לשלם את מחיר הכרטיס ממעות מעשר כיון שהיא לדבר מצוה לשמחת חתן וכלה, או שמא כיון שבידו לנסוע לקנדה לקיים המצוה חיים אין כסף, אפשר שבשביל לחסון לו טרחה יתירה לא הותר לו לשלם התוספת מכסף מעשר.

בתשובתו האריך לפקפק על עצם ההיתר לנסוע לחתונה ממעות מעשר, וכתב שרק באופנים מסוימים אם החתן והכלה עניים ויודע בבירור שישימחם, והתנה קודם נתינתו את המעשר שיתן מזה לצדקה ולא רק לעניים, אז יש להתיר להוציא זאת ממעות מעשר.

ולגוף השאלה כתב, שבמקום שנתבאר שמוותר לשלם הוצאות הנסיעה מכסף מעשר אם הוא בשביל צדקה לעניים, מותר לנסוע בצורה נוחה כדי לחסון טירחה אף שהוא ביוקר אם לולא כן לא היה נוסע, ומכש"כ כשולא כן לא היה אפשר לו לנסוע. אולם אם נוסע בשביל קיום שאר מצוות [כגון לילך לרבו ללמוד תורה, או מוסר ויראת שמים] לא יסע ביוקר כדי לחסון טרחה, רק כשלא אפשר לו לטרוח ולא היה נוסע באופן הזול.

טלטול תוכי ודגי נוי בשבת

בגמ': ופירי נמי עבדי חליפין כיצד החליף בשר שור בפרה (בבא מציעא מז, ב).

בתוס' (ד"ה פירי) מבואר ששור נקרא כלי, שכל שעושי בו איזה דבר ומיוחד לכך, נקרא כלי.

לפי זה כתב בשו"ת הלכות קטנות (ח"א סי' מה) לענין טלטול בעלי חיים בשבת, שהיות ובעלי חיים חשובים ככלי, מותר לטלטלם לצורך גופם או מקומם, ככל כלי שמלאכתו לאיסור שמוותר לטלטלו אם צריך להשתמש בכלי לצורך דבר היתר או אם צריך למקום הכלי. ומה שמבואר בשו"ע (או"ח סי' שח ס"מ) שאין מגביהים בעלי חיים בשבת משום מוקצה, הוא דוקא לצורך הבע"ח עצמו.

בשו"ת מהר"ח אור זרוע (סי' פא) כתב, נראה לי להתיר לטלטל עופות המצפצפים בקול נאה

ביותר משתות מהמחיר הגבוה.

בערך ש"י (ח"י"מ ס"י רט) נשאל האם איסור אונאה הוא דוקא אם כל בעלי חנויות מוכרים במחיר שוה, וזה מכר ביותר ממחיר השוק, או שמא אפילו אם כל אחד מוכר לפי מה שיכול להוציא מהקונה שייכת אונאה אם מכר ביוקר, שהרי הלוקח אילו היה יודע שיכול לקנות אצל השני בזול לא היה קונה אצלו, וכתב שהדבר מבואר בש"ך שפסק שבדבר שאין השער ידוע יש בו אונאה. ומביא ראייה מסוגיין שמיעטו מהפסוק שאין אונאה בקרקעות, ולכאורה למה צריך הפסוק הרי בקרקעות אין שער ידוע ואם כן לא יהיה בו אונאה, אלא ודאי שאף כשאינן שער ידוע יש אונאה.

ובפתחי חושן (ח"ד פ"י הערה א) כתב, שבשווקים שלנו דנים האונאה לפי הרוב או לפי השער הבינוני, ולא לפי השער הגבוה ביותר או הנמוך ביותר.

ועי' בזה בשו"ת שבט הלוי (ח"ה ס"י ריח), ובמשפט שלום (ס"י רט) שהאריכו בזה.

הבטיח לבקר את חברו והוזמן לברית מילה להיכן ילך

בגמ': אבל אמרו מי שפרע מאנשי דור המבול ומאנשי דור הפלגה ומאנשי סדום ועמורה וממצרים בים הוא עתיד ליפרע ממי שאינו עומד בדיבורו (בבא מציעא מח, א).

בשו"ת חלקת יעקב (או"ח ס"י כד) נשאל בדבר ראובן שהבטיח לשמעון לבקרו במקום שגייע לו לשמעון מזה כבוד, כי יהיו שמה הרבה אורחים, ואם לא יבא יחשוב אולי לו לבזיון, ובינתיים בא אליו איש אחד לבקשו על אותה שעה לסעודת ברית מילה, שהדין בשו"ע שמי שאינו הולך הוא בנידוי, כי הבעל ברית בעצמו בקשו על הסעודה, אם מחויב לילך על הברית מילה ולבטל הביקור הראשון.

והשיב, פשוט שאין לבטל הביקור, כיון שמבואר ברמ"א (יו"ד ס"י רסה ס"ב) שאם נמצאו בסעודת הברית מילה אנשים שאינם מהוגנים א"צ לאכול שם. אם כן כל שכן בנידון זה, שהבטיח לחברו לכבדו שהרי הוא כאומר לחברו ליתן לו מתנה מועטת, ומבואר בשו"ע (ח"מ ס"י רד ס"ז-ח) שמי שאינו עומד בדיבורו, הרי זה ממחוסרי אמנה ואין רוח חכמים נוחה הימנו, וכן הנותן מתנה מועטת לחברו וחזר בו הרי זה ממחוסרי אמנה. א"כ אם בשביל הגנאי של ת"ח ליסב אצל עם הארץ א"צ לאכול בברית מילה, אם כן כש"כ משום שלא יהא ממחוסרי אמנה ואין רוח חכמים נוחה הימנו, שאינו צריך לילך לשם, אלא צריך לקיים דיבורו, ודרשת חז"ל הן שלך צדק שכשאומר צריך לעמוד בדיבורו.

הבטיח הלוואה לחברו אם יכול לחזור בו

בגמ': האומר לחבירו מתנה אני נותן לך לך יכול לחזור בו יכול פשיטא אלא מותר לחזור בו (בבא

מציעא מט, א).

בשו"ת בצל החכמה (ח"ג ס"י עח) נשאל בדין הבטיח להשאיל חפץ לעשיר, ואח"כ הבטיח להשאילו לעני, ובאופן שא"א להשאילו לשניהם מי קודם.

והשיב עפ"י מה שכתב בשו"ת הרא"ש (כלל קב ס"י י) לענין קנין דברים שלא מועיל, שאם חזר בו אפילו מחוסר אמנה אין כאן, שאפילו למ"ד דברים יש בהם משום מחוסר אמנה, הוא דוקא בדבר שאילו הקנה לו היה קונה קנין גמור, אז בדברים בלא קנין יש בהם משום מחוסר אמנה, אבל בדבר שלא שייך קנין אין בדברים בלבד מחוסר אמנה.

לפי זה כשהבטיח ראובן לשמעון להלוות לו, אפילו קנו מידו וגם כתבו השטר, יכול ראובן לחזור בו, וכיון שגם קנין לא מועיל בזה, אין בדברים שבו משום מחוסר אמנה.

ומ"מ כתב שהיינו דוקא בהבטיח להלוות לעשיר, אבל הבטיח להלוות לעני בודאי שאינו רשאי לחזור בו. והוא עפ"י המבואר בשו"ע (יו"ד ס"י רנח ס"ו) הנודר צדקה אינו יכול לחזור בו, אא"כ נשאל לחכם והתיר לו וכו'. ומבואר שם (ס"י רמט ס"ו) שמונה מעלות יש בצדקה זו למעלה מזו, מעלה הגדולה שאין למעלה ממנה המחזיק ביד ישראל המך ונותן לו מתנה או הלוואה וכו'. וכיון שההלוואה היא המעלה הגדולה ביותר במצות צדקה, בודאי שהמבטיח להלוות לעני אינו רשאי לחזור בו, ק"ו מנודר לצדקה שאינו יכול לחזור בו.

ובסוף דבריו כתב העולה להלכה. א. הבטיח לחבירו להלוות לו וחזר בו אין בו משום מחוסר אמנה. ב. הבטיח להלוות לעני אינו רשאי לחזור בו, וה"ה בהבטיח להשאיל לו כלי.

אונאה בעפרות זהב ובאתרוג בקופסא סגורה

בגמ': איתמר האומר לחבירו על מנת שאין לך

עלי אונאה (בבא מציעא נ, א).

בסוגיין, איתמר האומר לחבירו על מנת שאין לך עלי אונאה. בשו"ת מהרשד"ם (ח"מ ס"י שעו, שט) כתב, בנידון ראובן שמכר לשמעון חלק מקרקע שחופרין ממנה עפרות זהב וכסף בעד סך קצוב, ועתה רוצה שמעון לבטל המקח באמרו שנתאנה יותר מחצי, כי מוצא הזהב מעט הוא. וכתב שיש להסתפק בזה אם נחשב זה כקרקע משום שעכשיו מחובר הוא לקרקע עולם, או כמטלטלין שהרי מוכר לו רק הזהב היוצא מהקרקע. וכתב, שאף לדעת הראשונים שיש אונאה בקרקע ביותר מחצי, בנידון זה הכל מודים שאין בו אונאה, כיון שבשעת המכר שניהם אינם יודעים למוצא הזהב כמה יהיה אם רב או מעט, ועל דעת כן הלך וקנה ולכן אף אם נתברר שהוא מעט אין זה אונאה. ועיין בשו"ת גאוני בתראי (ס"י ט) בנידון כזה.

והנה בחכמת שלמה (ח"מ ס"י רט ס"ב) כתב, שהקונה אתרוג בתיבה סגורה קנאו ויוצא בו ידי חובתו אף אם נתברר שהוא שוה הרבה יותר, ואין זה אונאה, וכתב הטעם בזה שמכיון שכן הוא מנהג התגרין למכור אתרוגים בקופסה סגורה, ואין יודעין אם טוב אם רע, לא שייך בזה אונאה, וכתב פוק חזי מה עמא דבר, שקונים אתרוגים סגורים בכך וכך, וכשנפתח ונמצא שהוא שוה הרבה, אין המוכר מערער לומר שהוא מקח טעות, וכן אם הוא מקולקל אין הקונה מערער על זה.

בנידון זה האריך בשו"ת להורות נתן (ח"ח ס"י קכה-ט) וכתב, שיש לחלק בין אופן שלא ידוע לקונים כלל איזה סוג אתרוגים נמצאים בתוך הקופסא, והקונים קנו על דעת כן שיתכן שיש בקופסא אתרוג מיוחד ויתכן שישנו אתרוג גרוע, שבאופן זה אין זה אונאה. אבל באופן שמוכרים את האתרוגים בקופסאות חתומות וקובעים מחיר לכל סוג, נמצא שמבטיחים לקונה שיש בקופסא זו אתרוג מסוג המצויין על הקופסא, ולכן אם מכרו לו קופסא של סוג אחד ומצא בתוכו אתרוג שברור שאינו בגדר הסוג שרגיל להיות בקופסא זו, הרי זה אונאה.

ש"ס עוז והדר מניחך
מהדורה מיוחדת, תלמוד בבלי מנוקד בתוספת מדור שינוי 21 כרכים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

הרה"ק רבי יוחנן מראחמסטריווקא זי"ע

ד' ניסן תרנ"ה

עם לוחות-הברית, שהיה בולט 'דף' מהארון ועליו היה מונח ספר-התורה שכתב משה רבינו ע"ה. 'דף' גם הוא בגימטריה פ"ד, דהיינו ש'דף גמרא' או 'דף תורה' יכול אף הוא להוות פדיון עבור פ"ד תעניות, וא"כ מדוע יבטלו לומדי התורה מלימודם כדי לרוץ ליטול מהחלה של פדיון-הבן כסגולה במקום פ"ד תעניות?!

עובדה זאת שמע האדמו"ר מטאלנא שליט"א מפי זקנו כ"ק האדמו"ר רבי יוחנן מטאלנא זצוק"ל, ולימים סיפר אותה לכ"ק האדמו"ר הפני מנחם מגור זצוק"ל בעת שעלתה השיחה על עניני פדיון-הבן.

האדמו"ר הפני מנחם זצוק"ל נהנה מאד מהסיפור והוסיף: "חסידים קמאי אמרו, שכל דבר טוב בחסידות יש לו ודאי מקור בחז"ל, רק שצריכים להתייגע ולמצוא אותו". ועל אתר הפטיר ואמר: "כתוב בגמרא: 'כל הלומד תורה, אומר עליו הקב"ה כאילו פדאו לי לבני מבין אומות העולם". רואים מכאן ממש כדברי הרבי מראחמיסטריווקא, שדף של לימוד גמרא שווה לעניני פדיון-הבן, ובוודאי גם לסגולת פ"ד תעניות".

(גיליון באר בשדה פרשת בא תשע"ט)

להשתתף בשמחה, ובפרט כיוון שידוע הענין של סגולת נטילת חתיכת חלה מפדיון-הבן, אשר כמובא היא שווה לפ"ד תעניות.

נענה הרבי מראחמסטריווקא ואמר: "מובא בחז"ל על קודש-הקודשים, שם היה מונח הארון

הרה"ק רבי יוחנן מראחמסטריווקא זי"ע נולד בשנת תקע"ו לאביו הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע, ולאמו הרבנית בת הרה"ק רבי דוד לייקעס מברא זצ"ל. בהגיעו לפרקו נשא את הרבנית חנה ע"ה, בת הרה"ק רבי פנחס אב"ד קאלק, בן הרה"ק רבי זאב מזיטאמיר בעמח"ס אור המאיר ותן הרה"ק רבי צבי אריה מאליק זי"ע.

עם הסתלקות אביו הק' בכ' אייר תקצ"ז, סירב הרה"ק רבי יוחנן להנהיג עדה, ברם כעבור מספר שנים עבר לעיר ראחמסטריווקא ושם החל להנהיג עדת ישרון.

הרה"ק רבי יוחנן האריך ימים על פני כל אחיו, ונסתלק לגני מרומים בשנת ה-ע"ט ביום ד' בניסן תרנ"ה, בראחמסטריווקא זכותו יגן עלינו.

ד"ף גמרא יכול אף הוא להוות פדיון עבור פ"ד תעניות

פעם נכנס כ"ק האדמו"ר רבי יוחנן מראחמסטריווקא זצוק"ל לבית-מדרשו, וראה שהשולחנות כמעט ריקים מאדם. לשאלתו להיכן נעלמו כל הלומדים, ענו לו שפלוגי עורך עכשיו פדיון-הבן לבנו, וכל יושבי בית-המדרש מיהרו

הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זי"ע

בעל "אוהב ישראל"

ה' ניסן תקפ"ה

שם עיר זה יקרא תמיד, 'הרב מאפטא'. בשנת תקס"ט הוזמן לכהן ביאסי שברומניה, השפעתו על יהדות רומניה והמדינות הסמוכות היתה עצומה. לאחר פטירת הרה"ק רבי ברוך ממעז'בוז זי"ע א"ע עבר למעז'בוז בשנת תקע"ג, בה לא כיהן כרב אב"ד כי אם כמנהיג לעדת החסידים. דורשי רשומות דרשו ה' מלכותיה קאים', ראשי תבות קולבאסוב אפטא יאסי מעז'בוז, ארבעת הקהילות שבהן ישב רבינו, על ידו נתפרסמה בכולן מלכותא דשמיא.

נודע כזקן הצדיקים בדורו והמוני צדיקים וחסידים הסתופפו בצילו. נסתלק לשמי רום ביום ה' היסן תקפ"ה, ומנו"כ במעז'בוז.

אחר הסתלקות רבי אלימלך נעתר להפצרות החסידים הרבים ששיחרו לפתחו, ופתח את בית מדרשו, בשנת תקמ"ו.

בקולבאסוב ישב כחמש עשרה שנה, שם סבל מדחקות גוראה, בשנת תק"ס נתקבל כאב"ד אפטא בה ישב שמונה שנים, ידוע כי כאשר נפטר מתושבי העיר, הדבר הצר להם ביותר, והוא הבטיחם כי על

אורו של רבינו זרח בשנת תק"ח בעיר זימיגראד, בבית אביו רבי משמואל מניישטאש שהיה מגדולי רבני פולין בדורו, וכיהן כראב"ד בעיר ניישטאט שבמרכז פולין, נצר לשולשלת רבנים שמוצאה מהמהר"ם מלובלין, מהמהר"ם פאדאווה, והרבי ר' העשיל מקראקא אשר על שמו נקרא.

ומילדותו התפרסם כגדול בתורה וכבעל תכונות מופלאות, בהגיעו לפרקו היה לחתן רבי יעקב מרגליות אב"ד ק טיטשין, כשהוא יושב שש שנים סמוך על שלחן חותנו ושוקד על לימוד התורה.

רבנותו הראשונה היתה בעיר קולבאסוב שבגליציה בה נקרא לשמש כרב אב"ד בשנת תק"מ, בעיר זו מצא את דרכו לדרך החסידות, בהשפעתם של הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב, והרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע א"ע, נסיעתו הראשונה כחסיד היתה אל הרה"ק המגיד מזולאטשוב זי"ע א"ע שרבינו החשיבו כמפתח התורה' לאחר שתירץ לו כל קושיותיו בקביעות.

אחר נסע אל רבו המובהק הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע א"ע אשר החשיבו למאד, קירבו ביותר, ואף אמר עליו שכשמו כן הוא, יש לו מידת החסד כאברהם, פניו זורחות כיהושע, וחרירתו היא כשל זקנו הרבי רבי העשיל.

אף אנחנו נמסור את חברנו הרה"ק רבי דוד מקריפטש ונגלה את צדקתו למלך המשיח

גדולה הייתה האהבה ששררה בין הצדיק הנסתר הרה"ק רבי דוד מקריפטש זי"ע לבין

את הסיפור הביא נכדו של הרה"ק מקריפטש בהקדמת ספרו 'ויקונן דוד' והוסיף בשולי הגליון שעם דבריו הנעימים של האוהב ישראל יש לפרש בדבר נאה ומתקבל את דברי הגמרא בסוף מסכת תענית (לא): אמר עולא ביראה אמר רבי אלעזר: עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים, והוא יושב ביניהם בגן עדן, וכל אחד ואחד מראה באצבעו, שנאמר 'ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו'. וכבר העירו המפרשים במאמר זה, מה ענינו של המחול ההוא ולאיהז כוונה יהיה. גם יש לדעת לאיזה צורך כל אחד ואחד מראה באצבעו, והלא בהבטה אחת יכיר כל אחד ואחד את כבודו ית"ש. ולפי דברי האוהב ישראל יש לרמוז כאן שענין עשיית המחול הוא לא כדי להראות את כבודו המלא עולם ית"ש אלא לגלות על פני תבל מי הם הצדיקים, ומה שכל אחד ואחד מראה באצבעו, הנה לא על השי"ת הם מראים אלא שהם מראים באצבע צדיק אחד על חבירו להשי"ת, שכן הצדיקים יהיו במחבואם ולא יגלו מסתורם כי המה צדיקים ומי יגלה זה, ועל כך עתיד הקב"ה לעשות להם מחול וצדיק אחד יודע מחבירו ויראה עליו באצבעו ויאמר הנה אלקינו זה קוינו, היינו, שיאמר להשי"ת הנה אלקינו דע כי זה ההולך לקראתנו היה צדיק בדורותינו, וכשהיינו בסכנה קוינו לו בזכותו ויושיענו.

(ספיר ויהלום פרי' מטות פ"ב - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

לבוא לידי מסירות והלשנות, שבאו לומר למשה רבינו: דע לך שאדם זה הוא צדיק אלא שהוא נחבא אל הכלים! וכך כל אחד ראה את מעלת חבירו וחסרון עצמו, ובוזה האופן היה למשה רבינו אנשים צדיקים בכדי לקחתם לצבא, ולכן אמר הכתוב כאן 'וימסרו', שזהו מלשון מסירה, כאדם המלשין על חבירו הנקרא מסור.

סיים הרה"ק מאפטא ואמר: הנה התורה הקדושה היא נצחית היא וליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא, על כן דרוש אדרוש את ענין זה גם על ימות המשיח, שכך גם יהיה לעתיד לבא בקץ הימין, כאשר ימלוך משיח צדקנו ואמת מארץ תצמח ולא יתהלל המתהלל לומר אני ואפסי עוד, וגם כל הצדיקים וקדושים אשר בארץ יהיו בעיניהם כאפס וכאין ובענותנותם הגדולה ידמו בנפשם כי ערומים הם ממצוות וממעשים טובים ויחביאו עצמם ויבואו בנקרת הצורים ובסעיפי הסלעים מפחד ה' ומהדר גאונו ולא יחפצו ללכת לקראת משיח צדקינו, כי לא יזכו בעיניהם.

עד שישלח ה' דברו בפי הצדיקים וכל צדיק יגלה את מסותרי חבירו ויעיד שהוא צדיק וישר ואת הקדוש יקריב אל אל מלך המשיח, ואם יסתר איש במסתרים משם יקחו ויוציאו אותו על פי דברי צדיק חבירו, וכך יילכו הצדיקים לקראת משיח צדקינו, וגם על זה שייך לומר לשון 'וימסרו', שצדיק אחד ימסור את חבירו בעל כרחו ויודיע שהוא צדיק ורק כך יכירו וידעו את האנשים השרידים אשר ה' קורא. וסיים האוהב ישראל בלשונו הקדוש: ואף אנחנו נמסור את חברנו הרה"ק רבי דוד מקריפטש ונגלה את צדקתו למלך המשיח.

הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זיע"א, בעל 'אוהב ישראל'. היה זה בפרשת מטות כשהאוהב ישראל הגיע לבקר בהיכלו של הרה"ק מקריפטש, ובהיותם מסובים יחד בסעודה פתח הרה"ק מאפטא את פיו בחכמה לפרש את דברי הפסוק בפרשת השבוע (במדבר לא ה): 'וַיִּמְסְרוּ מֵאֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל אֶלְפֵי מִטָּה שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי אֶלֶף חֲלוּצֵי צָבָא, וּלְכַאוּרָה, מִהוּ לְשׁוֹן זֶה שֶׁל 'וַיִּמְסְרוּ', שֶׁהוּא לְשׁוֹן מְסִירָה, שֶׁמִּשְׁמַעוֹתָהּ שֶׁהִיא זֶה בְּעַל כְּרַחֵם, וּלְכַאוּרָה הִיא צָרִיךְ לומר 'וישלחו מאלפי ישראל'.

ותירץ ה'אוהב ישראל, בהקדם שאלה נוספת: ידועים דברי הגמרא חולין (קט:): שילתא, אשת רב נחמן, אמרה לבעלה: 'כל מלתא דאסר לן רחמנא שרא לן כוותיה', והביאה לו שם כמה דוגמאות לרא, דם נאסר ואילו כבד שהוא כולו דם מותר, 'דבר אחר' אסור ואילו מוחא דשיבוטא שטעמו דומה מותר, וכן הלאה. והנה יש לדעת בהתאם לכלל זה: הלא איסור המסירה וההלשנה הוא איסור חמור מאוד דאסר לן רחמנא, וראוי לדעת היכן התיר לן כוותיה, ובאיזה אופן הותרה המסירה.

המשיך האוהב ישראל ותירץ: היה זה אצל משה רבינו שאמר לבני ישראל: 'החלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו על מדין לתת נקמת ה' במדין, ופירש רש"י: אנשים - צדיקים, וכן (שמות יז ט) 'בחר לנו אנשים', וכן (דברים א טו) 'אנשים חכמים וידועים. אלא שבשעה שמשה רבינו ביקש את הצדיקים, הרי שכל אחד מהצדיקים הצטנע ולא ראה את עצמו כצדיק, וכל הצדיקים הסתתרו לבל ישלחו אותם למלחמה, שחשבו בנפשם שהם אינם זכאים וראויים לכך. ובוזו השעה הוצרכו

להגות בפרשת השבוע עם האוצר הכלום

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

רבי אהרן ראטה זי"ע בעל שומרי אמונים זצ"ל ו' ניסן תש"ז

טהרת הקודש, שלחן הטהור, נועם הלבבות, אסיפת מכתבים, תקנות והדרכות, ועוד.

פרוטה שפניס מתברכת

מעשה פלא אירע בתקופה לא רחוקה, עם הרב הקדוש רבי אהרן ראטה זי"ע, בעל 'שומר אמונים', המלמד על מעלת האמונה ועל ההשגחה הפרטית המלווה את הבוטח בה' ללא גבול, אף למעלה מדרך הטבע.

היה זה כאשר התגורר בעיר וייצען. תקופה קשה היתה זאת, והפרוטה כלתה מכיסו.

"אמנם שרוי הייתי בדחוקות רבה", סיפר בערב ימיו, "אך תודה לה', הצלחתי להמשיך בעבודת ה' בלימוד ובתפילה בלא הפרעה.

אך באחד הימים באו מים עד נפש, וכבר לא היה ביכולתי להחזיק מעמד. מעומק לבי פרצה תפילה רותחת:

'רבנו של עולם, אתה הלא זן ומפרנס את העולם כולו, וכל מצוקותי ועניי גלויים וידועים לפניך, הזמן לי בבקשה היום את צרכי ולא אזדקק חלילה לבוא לידי מתנת בשר ודם'.

סיימתי תפילתי, התחזקתי מאד בביטחון בה', והסחתי את הדבר מדעתי כאלו כבר נושעתי.

מאוחר יותר, כשנוקקתי לכסף, פתחתי את ארנקי, והנה מצאתי בו מטבעות בדיק בסכום שהיה דרוש לי..."

מאז נהג כך רבי אהר"ל מדי יום:

כאשר נזקק לכסף, שלח ידו לארנק והוציא ממנו בדיק את הסכום הדרוש.

הנהגה פלאית זו נמשכה תקופה ארכה - כמחצית השנה!

לאחר כחצי שנה החלה בעלת הדירה, שהיתה צדקת והכירה את קדשתו ומעלתו, כמו שאמרו חז"ל (ברכות י'): 'אשה מכרת באורחין יותר מן האישי', לתהות מהיכן יש לרבנו כסף לשלם את השכירות.

רגילה היתה שמידי תקופה מקבל הוא באמצעות הדואר כסף למוחייתו. עתה חלף זמן רב מאוד שלא הגיע שום מכתב, ולמרות זאת במשך כל התקופה לא איחר את תשלום שכר הדירה אפלו ביום אחד...

הדבר היה מוזר מאד בעיניה, והיא הפצירה בצדיק שוב ושוב שיגלה לה את מקור כספו.

לבסוף לא יכול היה רבי אהרן לעמד בפני הפצרותיה, ומכיון שלא רצה לשקר, גילה לה את הסוד.

אך, כמו שאמרו חכמינו ז"ל (תענית ח:), "אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין" - היה זה היום האחרון שבו מצא בארנקו את הסכום הדרוש לו, ומאותו יום פסק השפע המפלא.

(ספיר ויהלום הגדה של פסח - הגה"ח רבי

מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

צעירים לימים, מכל חלקי הארץ, ובימים ההם אשר נגע הציונות והריסת הדת בערה בכל הארץ, קם רבינו והיה למגדל אור לכל דורש ומבקש את ה' באמת, כאשר הדריכם לעבוד את ה' במס"נ בעבודת התפלה, עד שבמשך הזמן גדלו הנערים והיו לפארי ירושלים.

בימים ההם אמר רבינו שא"א להיות בעולם כאשר יש ויזניצער רבי ולא יסעו אליו, ע"כ קם רבינו ויצא את ארצו הק' ונסע להסתופף בצל הרה"ק האהבת ישראל מויזניץ זי"ע, אשר קרבו במאור פנים.

עם הסתלקות האהבת ישראל, חזר רבינו לעבר חבורתו בארץ ישראל, כאשר את החבורה בחול"ל השאיר תחת הנהגת תלמידו יקירו הגה"צ ר' יוסף מאיר פאלאק מבערגסאז זצ"ל הי"ד, אשר המשיך להנהיג את החבורה כהדרכת רבינו, וכמו"כ היו בקשרי מכתבים עד שנעקד"ה בשנות הזעם.

כאשר חזר רבינו לא"י, המשיך ביתר שאת וביתר עוז להרבות פעלים לה' ולתורתו, עד שפקיע שמייה דחבורת 'שומרי אמונים' כסגל מיוחד הצמאים לדבר ה' ורוצים להתעלות יותר ויותר במס"נ ממש.

במשך החורף האחרון אמר רבינו כמה פעמים שמתכוון הוא אחר הפסח להתחיל בדרך חדשה להתעלות עוד ועוד להקב"ה, אמנם נגזרה הגזירה ולא זכה העולם לכך. רבינו החזיר נשמתו הטהורה ליוצרו ביום ו' ניסן שנת תש"ז, והובא לקבורה במרומי הר הזתים.

מדברי תורתו נדפסו בספרי שומרי אמונים,

הרה"ק רבי אהרן ראטה זי"ע נולד ביום א' דחול המועד פסח י"ז ניסן תרנ"ד בעיר אונגוואר לאביו רבי שמואל יעקב זצ"ל.

בהיותו כבן ט' שנים נסע רבינו להסתופף בצל הקודש אצל הרה"ק ר' יוסף מקאסאן זצ"ל על שב"ק, וכאשר ראה שם שאומרים הודו פסוק בפסוק בקול רם (הודו ערש"ק) כמנהג זידיטשוב, מצא הדבר חן בעיניו, ולימים הנהיג כן בקהלתו.

כשנכנס רבינו לעול המצוות נכנס ללמוד בישיבת ראדאוואנאקא אצל הראש ישיבה הגה"צ ר' פנחס אדלר זצ"ל אשר מיד הבחין ברבינו שלגדולות נוצר, מסופר שכתפלת שמו"ע אחר שהראש ישיבה גמר להתפלל הורה להבעל תפלה שימתין עד שרבינו ג"כ יסיים והיה הדבר לפלא בעיני התלמידים, אמנם רבו זה כבר מראש שיש לרבינו נשמה גבוהה כאשר ראה שבכל תפלה רבינו מזיעה מרוב עבודת התפלה ובגדיו נרטבים מדי יום ביומו, והעיד על רבינו שכבר מאז ראה שעתיד הוא להתעלות מעלה מעלה ולקדש שם שמים, ולהיב לבבות בני ישראל ויקרבו לאבינו שבשמים.

אח"כ נתקרב במאוד לרבו המובהק הרה"ק מבלאזוב זי"ע אשר קרבו בקירוב אחר קירוב, כאשר העיר פעם אחד החסידים הוותיקים את הרה"ק שרבינו מוצאו מאונגריה שהיה אז מדינה נאורה, ולא גדלו שם חסידישע בחורים, אמר לו רבינו מה אעשה שבחור זה שואל אותי כאילו שאלות מעמיקות בעבודת ה' מה שלא שמעתי מעולם.

בהגיעו לפרקו נשא רבינו את זו' הרבנית הצדקנית מרת סימא ע"ה בת הגה"צ ר' יצחק כ"ץ זצ"ל. אחר חתונתם התגורר רבינו בעיר פעסט לזמן מה, ואמר רבינו על עצמו שהיה צריך ללכת דרך של שעה למקוה, ואח"כ חזר עוד שעה, אמר רבינו די פעסטער גאסן האבן מיר מער מטהר געווען ווי די מקוה אליינס, כאשר היה צריך לשמור עיניו במאוד, ואמר פעם לחתנו הרה"ק בעל דברי אמונה זי"ע שמעולם לא נכשל בראיה אסורה אפי' בשוגג.

באותם הימים הרבה רבינו להסתופף בצל צדיקי דורו, כאשר מכל אחד לוקח רבינו דרך בעבודת ה', כמו"כ קבע רבינו לעצמו שבכל שבת פרה נסע לויזניץ להסתופף בצל קדשו של הרה"ק האהבת ישראל זי"ע.

בשנות תרצ"ב (לערך) עלה רבינו לארץ ישראל, שם התחיל לבנות חבורתו בקודש, בימים ההם באו מקני ירושלים שהכירו גדולת רבינו ורצו לקבל ממנו תורה בדרך הקבלה, ורצו לענוד לראשו עטרת אדמורו"ת שהוא ינהיגם וידריכם, אמר להם רבינו לא בזאת חפצי, אלא חפצתי בתלמידים יקרים שאלקט בעצמי ואבנה אותם ביגיע כפי כפי ערכם.

תיכף ומיד אסף לו רבינו בחורים עזובים

הרה"ק רבי חיים מאיר מויז'ניץ זי"ע

בעל 'אמרי חיים'

'ט' ניסן תשל"ב

אכן נודע הדבר

שבת אחת הבחין הרה"ק האמרי חיים זי"ע"א כי הגיע להסתופף בצילו אדם שעד כה לא היה נוהג להגיע. אותו אדם לא היה כוסף ומשתוקק לקדושת השבת אצל צדיקים, ומעולם לא הסתופף יחד עם חסידים ואנשי מעשה בצילים של הצדיקים. והנה, רואה האמרי חיים, שאדם זה הגיע אליו לשבת, נדחף הוא כצעירי הצאן בעת עריכת השולחנות, ועושה הכל כדי שהאמרי חיים יראה כי הוא מצוי כאן בשבת.

ניכר היה בו באותו אדם שאיש תקיף היה, נרגן וחסר סבלנות. רגיל היה להעמיד דבריו על דין תורה ולא ניאות לוותר או להגיע לפשרות מחוץ לחדרי בית הדין. תמיד היה כסתר מוטלת אצל דיינים ובתי דינים, והיה מטרידם בויכוחים שונים. בחכמתו הרבה והמופלגה הבין האמרי חיים כי אדם זה שוב הסתכסך עם מאן דהוא, והיות ושמענו של האמרי חיים כדיין מומחה וחכם מופלג הלך לפניו, מבקש הוא לבוא ולעמוד לפניו לדין תורה. אלא שהוא גם מבקש לעשות 'השתדלות' מצידו, ובשל כך הוא הקדים והגיע לשבת זו, כדי שהאמרי חיים בעת שבתו כסאות למשפט יחשוב כי הוא מאנשי שלומו ויוציא דינו על הצד היותר טוב עבורו.

ביקש האמרי חיים להודיע בשער בת רבים כי הוא מבין היטב את כוונתו של האיש, והיא לא תצלח. ולכן בשעה אמירת התורה במרכז השולחן הטהור, פתח האמרי חיים ואמר: נאמר בפרשת השבוע, פרשת תצוה (שמות כח כט): 'וְנִשְׂא אֶהָרָן אֶת שְׂמֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט עַל לְבוֹ בְּבֹאֵ אֶל הַקֹּדֶשׁ לְזָכְרוֹן לִפְנֵי ה' תָּמִיד'.

ויש לפרשו כך: 'אהרן' הוא מנהיג הדור הנושא בעול בני ישראל, והחובה עליו לישא 'את שמות בני ישראל בחושן המשפט', היינו, את כל אותם אנשים שהם 'יהודי חושן משפט', אלו שהם תמיד מצויים בבתי דין ואינם מסכימים למחול ולוותר אפילו על פחות משווה פרוטה. אנשים אלו, צריך המנהיג לזכור תמיד ולהשימם 'על ליבו', לא לשכוח מהם וממעשיהם, לבדוק אחריהם בעין פקוחה ולראות היטב את כל מעשיהם והתנהגותם.

לא חלפו ימים רבים עד שאותו אדם הגיע אל האמרי חיים ואמר לו: שמעתי את גודל חכמת רבינו בפסיקת דינים, ואף אנכי יש את רצוני לתבוע לדין תורה את אחד ממכריי. באותו רגע חייך האמרי חיים לעצמו בראותו כי אכן נודע הדבר וכל מה שהגיע איש זה לשבת לכאן היה בכדי לשבות את לבו של הרבי שיוציא את דינו כרצונו.

(ספיר ויהלום פר' תצוה פ"ג - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

אכילת מצה משפיעה מיד ותוצאותיה ניכרות לאלתר

היה האדמו"ר רבי חיים מאיר מויז'ניץ בעל 'אמרי חיים' מראה פנים בפסוק 'שְׂבַעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ אֹךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תִּשְׁבִּיתוּ' (שמות יב טו), שהמצה - 'מִיִּכְלָא דְאֶסְתָּא', ומורה לנו הכתוב שהמצה היא רפואה טובה ויעילה כל כך, שמיד ביום הראשון לאכילתה כבר זוכים אנו 'לתשביתו', שפעולת אכילת מצה משפיעה מיד ותוצאותיה ניכרות לאלתר, כאשר המחלות מהן סובל הגוף מסתלקות בזכותה.

ומעשה באשה ישישה שהזכירה בפני הרבי בחול המועד פסח.

אחל לה הרבי 'רפואה שלמה', והוסיף כי תזכה לרפואה בזכות המצה הקדושה שאכלה, אשר היא מיכלא דאסותא.

בערב שוב באו להזכירה, ואמרו לרבי כי הרופא הורה לאשפזה בבית החולים, אלא שהאשה חוששת ללכת לבית החולים. "האם יש להתאמץ לאשפזה?" שאלו.

ענה הרבי בצחות לשונו: "אם היא תסכים ללכת, הרי טוב. אך אם לא, יצטרך השם יתברך לשלח לה רפואה שלמה בלי זה..."

שמעה האשה את דבריו של הרבי, וסירבה להתאשפז.

היא נשארה בביתה, והברכה התקיימה: מצבה הוטב והיא זכתה לחיות עוד שנה אחת נוספת.

(ספיר ויהלום הגדה של פסח - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הרה"ק רבי חיים מאיר מויז'ניץ בעל האמרי חיים זי"ע, נולד בשנת תרמ"ח בעיירה הקטנה ויז'ניץ שבגבול רומניה וגליציה. לאביו רבי ישראל בעל "אהבת ישראל", בן אחר בן לשלשלת ויז'ניץ-קוסוב עד רבי יעקב קאפל, מתלמידי הבעל שם טוב.

גם במעליו התנכר הנער וכל רואיו העידו עליו שלגדולות נוצר. הוא חונן במוח חריף, בהתמדה עצומה ובלב רגיש מלא חמלה על כל אחד ואחד מישראל.

בגיל שבע עשרה לקח אותו רבי זאב מראחמיסטרביקא כחתן לבתו, מספר שנים ישב בבית חותנו והשתלם בתורה וחסידות. כעבור חמש שנים התמנה כרבה של העיר ויילחאוויץ שבמרמורוש ופעל שם גדולות ונצורות לביצור חומת הדת.

בפטירת אביו בשנת תרצ"ו מילא את מקומו כאדמו"ר מויז'ניץ בגרוסוורדיין. אישיותו הנעימה והזכה שמכה אליו עם רב של אלפי חסידים. הוא גם יסד ישיבה גדולה בעיר והצליח להעמיד תלמידים הגונים משך שלושת שנות קיומה. עם פרוץ מלחמת העולם השנייה וריבוי צרות, יגון ואנחה, שימש ביתו כמרכז לפליטי חרב שהצליחו להמלט מעמק הבכא והרבי הקדיש כל זמנו ומרצו להקלת סבלם.

בתש"ד פלשו הנאצים לגרוסוורדיין, תיכף גזרו גזירות נוראות על היהודים והרדיפות והנגישות נתרבו מיום ליום. בנסי נסים נמלט הרבי עם משפחתו לבוקארעסט, בירת רומניה, ככוונה לעלות ארצה, שנתגשמה רק כעבור שנים עקב בעיות בקבלת ויזות מארצות המעבר. בתקופת ישיבתו בעיר הפיח הרבי רוח חיים בעצמות היבשות של המון יהודים שצרות השואה השפיעו עליהם לרעה והוא, בפניו המאירות ואהבתו המופלגת לכל אשר בשם ישראל יכונה, הצליח לחולל מהפכה נפשית אצלם ורבים השיב מעוון.

אחר החורבן שב לגרוסוורדיין וחזר ויסד את ישיבתו, אולם, השתלטותם של הקומוניסטים על המדינה שינתה את תוכניתו והתחיל במסע לזרז את אנשיו לעלות לארץ הקודש. בשלהי שנת תש"ז הגיע ארצה וקבע את מושבו בתל אביב.

אבל לא ארכו לו שם הימים ותיכף התחיל בתכניתו הגדולה לבנות שייכון חסידי בבני ברק, ואכן, חפץ ה' בידו הצליח ובשנת תש"י עבור לקריה החדשה.

משך השנים הצליח הרבי לבנות מוסדות מסועפים וכל צרכי הדת ומוסדות חסד מכל הסוגים באופן נעלה. חסידות ויז'ניץ פרחו ועלתה מיום ליום וגם בערים אחרות נפתחו להם סניפים, ואכן זכה הרבי לראות נחת מפרי עמליו. נפטר זקן ושבע ימים בט' ניסן תשל"ב.

המילה - פיקוח נפש ברוחניות

כרבים מהמקרים היה הקיסר גם מנסה להבין את טיבם של המנהגים השונים והמקוריים, אלא שמתירא היה שלא יבינו כי איש נכרי הוא, ולכן היה נוהג לדרוש ולחקור בחכמה ובתבונה. פעמים רבות דווקא אלו שהקיסר שאל אותם לא ידעו מה להשיבו, אולם היו כאלה שידעו להשיבו דבר ולהחכימו במסורת ישראל ובטעמי מנהגיה.

פעם אחת נודע לקיסר, כי מחר בבוקר, תיכף לאחר תפילת שחרית יתקיים מעמד ברית מילה לבנו של אחד מחשובי הקהילה. הקיסר התרגש מאוד והגיע בשעה היעודה כדי לתפוס מקום טוב בו הוא יוכל לראות נכוחה את סדר העניינים. ואכן, לאחר תפילת שחרית הכניסו את התינוק על גבי כרית רקומה, והקיסר רואה כיצד מעבירים את התינוק מיד ליד, מניחים אותו על כסא של אליהו, והאבא הנרש אומר את הפסוקים בקול.

כשהגיע רגע הברית עצמו והמוהל ניגש עם הסכין כדי לעשות את החיתוך, התרגש הקיסר מאוד ורצה לתפוס את ידו של המוהל ולמנוע ממנו לעשות את מלאכתו. הוא לא היה מסוגל לראות את הסכין המונפת על העולל הרך בן שמונת הימים. אלא שתיכף ומיד התעשת הקיסר והבין כי לא זו בלבד שלא יועיל מאומה, שהרי תיכף ומיד יסלקוהו והמוהל ימשיך במלאכתו, הרי שגם יתפסו ויבינו שאין הוא מבני ישראל, שהרי מי מבני ישראל יפריע ויעכב מוהל מלהכניס ילד יהודי בבריתו של אברהם אבינו.

התגבר הקיסר על רגשותיו ולא עשה מאומה, רק המשיך להסתכל במעשיו של המוהל. והנה הוא רואה שהמוהל עומד לעשות 'פריעה' כדת וכדין. שוב גאו רגשותיו של הקיסר ורחמיו נכמרו על התינוק, שלא זו בלבד שמלים אותו, הנה גם עושים לו פריעה. הפעם הוא כבר חשב שאינו מסוגל להתאפק ושלא ידו אל עבר המוהל, כדי למנוע מעשיית הפריעה. אלא שתיכף ומיד הוא החזיר את ידו אחורנית, וברגע האחרון עצר בעצמו, מאותן סיבות שלכן לא עצר בעד המילה עצמה, הן כי ידע שלמרות הכל הדבר ייעשה, והן כדי שלא יכירו בו כי הוא הקיסר.

כשהגיע המוהל לעשות את שלב המציצה, כאן כבר פקעה סבלנותו של הקיסר לחלוטין, שכן דימה בנפשו שהמוהל רוצה לנשוך את התינוק, לא פחות ולא יותר. אם עד כה, הצליח הקיסר להתאפק ולא לחשוף את זהותו, הרי שבאותם שניות בהם ראה את המוהל מתכופף לעשות את המציצה, כדת משה וישראל, לא יכול היה הקיסר לשים מעצור בנפשו, ובפתע פתאום הוא קפץ ממקומו והשמיע זעקה שנשמעה בכל היכל הבית כנסת: הפסיקו מיד! אל תעשו כלום יותר לתינוק! ראו הוזהרתם!

הנוכחים הביטו סביבם כשהם משתוממים: מי הוא זה אשר מלאו ליבו לעשות כן? מי הוא זה שהרהיב עוז בנפשו לצעוק במהלך הברית ולהפריע את סדר קיומו המקודש? ולמרבה פליאתם הם רואים כי האורח הלא מוכר, זה שמקורו בא ואין איש היודע מהיכן הוא, הוא זה הצועק. הם כמובן ביקשו להשתקו ואפילו לסלקו בבושת פנים מבית הכנסת, אלא שאז הקיסר המוסווה תפס כי

מנהגו של הרה"ק רבי דוד מדינוב זיע"א, בעל 'צמח דוד', בנו וממשיך דרכו של הרה"ק בעל 'בני יששכר' זיע"א היה לערוך את שולחנו הטהור מדי יום ביומו, לסעודה של בוקר. זמן מה אחר סיום תפילת שחרית, לאחר שהרה"ק הצמח דוד היה מסיים את סדר לימודיו הקבוע בטלית ותפילין, היה מסב לסעוד את ליבו יחד עם בני החבריה הקדישא, חסידים ואנשי מעשה, שהיו שותים בצמא את דבריו הנעימים.

ויהי היום, 'כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא לשון צער', ומגיפה קשה החלה להשתולל בקרב אנשי העיר דינוב, עד אשר כמעט ולא היה בית אשר בו לא היה חולה מסוכן. המגיפה הקיפה זקנים עם נערים, אנשים נשים וטף, ואין מידה מציל רח"ל. אנשי העיר עמדו אובדי עצות מול המגיפה שהכתה ללא רחם, והרופאים לא מצאו את ידיהם ורגליהם כדת מה לעשות על מנת למגר את המחלה.

באותו בוקר נכנסו ובאו כמה וכמה אנשים אל היכל בית מדרשו של הצמח דוד, כדי להזכיר לפניו חולים מסוכנים שיברכם ברפואה שלמה ויחון אותם בדבר ישועה ורחמים. אלא שהרבי, שמסב היה בסעודת הבוקר, רק הקשיב לדברים שנאמרו לו וכמעט שלא הגיב על כך ולא כלום. למרות כל בקשותיהם ותחנוניהם של האנשים כי הרבי יבטיח לעורר רחמים רבים על החולים, שתק הצמח דוד ולא ענה מאומה. בהמשך הסעודה פתח הצמח דוד ואמר: אספר לכם מעשה שהיה אצל הקיסר הידוע 'פרנץ יוזף', שליט אוסטריה והונגריה. הקיסר פרנץ יוזף היה אוהב ישראל ומלך נוטה חסד, אלא שהיה גם ברצונו להחזיר השכלה ותרבות לחיי היהודים. הקיסר ביקש שבני ישראל יתאימו את אורח חייהם ויתנהגו כמנהג העולם, ככל העמים בית ישראל. אלא שבטרם כל חשב הקיסר לעצמו שאין זה ראוי שהוא יבוא לשנות ולסדר מחדש את הליכותיהם ומנהגים של היהודים מבלי שהוא יכיר אותם בהכרות אישית ופנימית, בלי כל מתווכים ואנשי ביניים, ולכן החליט הקיסר שעליו להתחפש ולהתחזות כאיש יהודי פשוט, וכך יוכל להתערב בין היהודים ולהכירם כראוי.

הסיר פרנץ יוזף את בגדי המלכות מעליו, לבש בגדים יהודיים, פשוטים וישנים, ויצא למסע מקיף בקרב ריכוזי היהודים שבארץ מלכותו. נודד היה פרנץ יוזף מעיר לעיר ומכפר לכפר, בכל מקום היה נכנס לבית הכנסת המקומי, מתערה בין האנשים, מקשיב לשיחותיהם ולומד על אופיים. במיוחד ביקש הקיסר להכיר את מנהגיהם של היהודים, ולכן השתדל להגיע גם לאירועי שמחות שנערכו מעת לעת. כך כששמע על שמחת נישואין העומדת להתקיים, היה מגיע יחד עם שאר האורחים כבר לחופה ובודק בעניין רב ובהשתאות את מהלך סידור הקידושין, קריאת הכתובה ואמירת הברכות. לאחר מכן, השתתף כאחד האדם גם בריקודים הסוערים לכבוד החתן והכלה. פעם אחרת שמע על שמחת בר מצוה לאחד מילדי העיר, וגם לשם הגיע וראה את חתן הבר מצוה פותח בדרשה, כשהכל מפסיקים אותו בשירה ובזמרה.

מעשה ונזדמן הרה"ק רבי גרשון חנוך מראדזין זיע"א ונפגש עם הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל. פתח הרבי מראדזין וביקש להוכיח לרבי חיים שיש גמרא מפורשת שאי אפשר להבין אותה כראוי לפי פשוטה אם לא יבארוה על דרך החסידות. הוציא הרבי מראדזין מהארון את הגמרא במסכת שבת, דפדף אל דף קלב בעמוד א', והחל מקריא: אמר קרא (ויקרא יב ג) 'בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בְּשַׂר עֶרְלָתוֹ' - ואפילו בשבת... מניין לפיקוח נפש שדוחה את השבת. רבי אלעזר בן עזריה אומר: מה מילה שהיא אחת מאיבריו של אדם דוחה את השבת, קל וחומר לפיקוח נפש שדוחה את השבת

מסר מספרי אביר יעקב לפרשת השבוע

יש ארבע סוגי קליפות: הקליפה הראשונה היא הקליפה המרה המתייבשת ונופלת, הקליפה השנייה היא הקליפה הקשה, הקליפה השלישית היא זו שמפרידה בין חלקי האוכל, והקליפה הרביעית היא זו הדבוקה באוכל ונאכלת עם האוכל מחמת שהיא דבוקה בו, ואכן בחינת קליפה זו אינה מאוסה כל עוד היא מחוברת לאגוז, והיא נמאסת אלא בהפרדה מהאוכל.

וכנגד זה יש במצות ברית המילה להפריד מהאדם את שלשת בחינות הקליפה: הערלה היא כנגד אותה הבחינה הרמוזה בקליפה החיצונית של האגוז, הפריעה היא כנגד קליפת אגוז המשתברת, המציצה היא כנגד הקליפה שמפרידה בין חלקי האוכל וצריך לשולפה מבין האוכל, ועדיין נשארת בו בחינה הרמוזה בקליפה הדבוקה.

מעשה ונזדמן הרה"ק רבי גרשון חנוך מראדזין זיע"א ונפגש עם הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל. פתח הרבי מראדזין וביקש להוכיח לרבי חיים שיש גמרא מפורשת שאפשר להבין אותה כראוי לפי פשוטה אם לא יבארוה על דרך החסידות. הוציא הרבי מראדזין מהארון את הגמרא במסכת שבת, דפדף אל דף קלב בעמוד א', והחל מקריא: אמר קרא (ויקרא יב ג) 'ובימים השמיני ימול בשר ערלתו' - ואפילו בשבת... מניין לפיקוח נפש שדוחה את השבת. רבי אלעזר בן עזריה אומר: מה מילה שהיא אחת מאיבריו של אדם דוחה את השבת, קל וחומר לפיקוח נפש שדוחה את השבת.

תהה הרבי מראדזין ושאל את רבי חיים: ילמדנו רבינו ויסביר לנו פשר קל וחומר זה שדרש רבי אלעזר בן עזריה, בשלמא אילו אכן הייתה נשקפת סכנה לאבר כשהוא אינו נימול, והתורה התירה למול בשבת בגלל סכנה זו, הרי שאכן היינו יכולים ללמוד מזה קל וחומר ולומר שאם על סכנה של אבר אחד מותר לחלל את השבת, קל וחומר לפיקוח נפש מלא של כל אברי האדם, רמ"ח אברים ושס"ה גידים, שבוודאי גם הם דוחים שבת, אך הרי בברית מילה אין מדובר בכל סכנה כשהוא אינו נימול, ומה איפוא הלימוד וההשוואה מברית מילה לפיקוח נפש?

המשיך הרבי ואמר: אין זאת אלא מפני שאם הרך הנולד אינו נימול ביום השמיני הרי הוא מסתכן ברוחניות באבר זה, וזהו שדרש רבי אלעזר בן עזריה ואמר בקל וחומר: ומה אם בגלל סכנה באבר אחד מותר לחלל שבת, על אחת כמה וכמה שמותר לחלל שבת על סכנה של פיקוח נפש שיש לכל אברי הגוף. על כרחנו צריכים אנו לומר, סיים הרבי את הוכחתו, שאליבא דרבי אלעזר בן עזריה ברור שסכנה ברוחניות וסכנה בגשמיות הם בעלי משקל דומה לענין הלכה, ולכן אפשר לדרוש את הקל וחומר מרוחניות לגשמיות, ובוודאי שאי אפשר להבין חידוש שכזה אם לא על פי דרך תורת החסידות. רבי חיים שהקשיב בענין רב להוכחת הרבי, הסכים לדבריו וקיבלם בתשואות חן.

ויש להוסיף ולהטעים את דברי הרה"ק מראדזין, כי הנה לא זו בלבד שבדרך הפשט אין עניין של סכנת נפשות לרך הנימול כשאין עושים לו ברית מילה, אלא שעצם הברית מילה היא זו שנראית כסכנת נפשות עבורו, ועם זאת מצוה זו שקבלו עליהם בשמחה עדיין עושים אותה בשמחה, מבלי לחשוש כלל ועיקר. אלא שמכאן ראייה שלא זו בלבד שסכנה רוחנית שווה לסכנה גשמית, אלא שסכנה רוחנית מסוכנת עוד יותר, עד כדי כך ששווה לסכן את הילד ולמולו ובלבד שתסור ממנו הסכנה הרוחנית.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הסובבים אותו אינם יודעים מי הוא, והוא נעמד וצעק בקול: דעו לכם כי אני הוא הקיסר פרנץ יוזף, אשר מלכותי עליכם! ואני מזהיר אתכם שלא לעשות כלום לתינוק.

הקיסר שלף מכיסו תעודה מיוחדת שסמל בית המלוכה מוטבע עליה, כך שכל הנוכחים הבינו היטב כי הם עדים כאן למחזה היסטורי נדיר ביותר: הקיסר הגדול, שמלכותו בכל משלה, עומד בבית כנסת יהודי קטן כשהוא מחופש ליהודי, וצועק בקול גדול. איש לא העז לפצות פה ולצפצף שמה יואשם במרידה במלכות. היחיד שניצל את הרגעים של המהומה הגדולה שנוצרה עם זיהויו של המלך היה המוהל שהשלים את המציצה על הצד היותר טוב.

כיון שנחשפה זהותו של המלך, הכל חרדו לקראתו והוא נענה ואמר להם, בשפה הגרמנית הדומה לשפת האידיש, את הסיבה שהביאה אותו לצעוק: שניידין, רייסין און בייסן דאס איז צופיל! גם לחתוך וגם לקרוע וגם לנשוך - זה כבר מדי הרבה על תינוק חסר ישע. כל עוד שזה היה רק חיתוך, החרשתי, כשגם קרעו, התאפקתי יותר וגם החרשתי, אולם כשרצו גם לנשוך - זה כבר מדי הרבה ולא הייתי מסוגל יותר להתאפק.

את הסיפור הזה סיפר הצמח דוד מדינוב באותה סעודת בוקר באזני בני החברייא. אלא שעם סיום הסיפור נעמד הצמח דוד על מקומו, וכשכל גופו רועד, צעק בקול גדול ובהתרגשות מרובה: שניידין, רייסין און בייסן דאס איז צופיל! לאחר הצעקה חזר רבי דוד והתיישב במקומו ובמשך זמן חזר לאיתנו ולמאור פניו כאשר היה בתחילה.

והי לפלא שתיכף עם השלמת הסיפור הפסיקו בני העיר דינוב להגיע אל בית המדרש ולבקש כי הרבי ישפיע רפואה שלמה על החולים. ואכן, כיון שסיימו את הסעודה, הרה"ק נכנס לחדרו ובני החברייא יצאו לשוק, נודע בשער בת רבים כי באותם ימים ממש נעצרה המגיפה כליל, חולים חדשים לא נדבקו במחלה ואילו החולים שכבר נדבקו החלו להרגיש טוב יותר עד שהתרפאו לגמרי ברפואה שלמה.

כך ראו הכל שהצמח דוד מדינוב פעל ישועה גדולה עם מילים אלו: שניידין, רייסין און בייסן דאס איז צופיל! כאומר ומבקש שהקב"ה יביט לצרות ישראל ויראה כי כבר כשל כוח הסבל.

את שלשת חלקי המילה, המילה הפריעה והמציצה, מרמז רבינו האור החיים הקדוש בתוך דברי הפסוק (ויקרא יב ג): 'ובימים השמיני ימול בשר ערלתו', והוא מבאר, ש'מילה' שהוא כריתת הערלה, עליו כיוון הכתוב במה שאמר 'ימול', שפירושו, יכרות. וה'פריעה', שהוא מה שפורע וקורע עור הדק לשניים ואין צריך לכרות, עליו כיוון הכתוב במה שאמר 'בשר', שפירושו, יעשנה כבשר שאין בו חיות, ועור הפריעה אינו חוזר וחופה עוד את העטרה. וה'מציצה' שהוא סילוק דם המזוהה של שני בחינות אלו, הערלה והפריעה, לצד היותם חלק אחד מגוף יש להם חלק בדם האדם, והוא מעורב בכללות האדם וציוה ה' למצוץ דם זה לצד שהוא גם כן בחינת ערלה, והוא מה שרמז באומר 'ערלתו'.

ממשיך רבינו האור החיים הקדוש ומסביר ששלשה חלקים אלו באים כרמז על הסרת הקליפות, כי הנה אמרו בספר הזוהר הקדוש (השמטות ח"א רסב) כי יש ארבע קליפות הסובבים את בחינת הקדושה, והוא בסוד 'גינת אגוז', והנה המתבונן יראה וימצא שבאגוז

הסיר פרנץ יוזף את בגדי המלכות מעליו, לבש בגדים יהודיים, פשוטים וישנים, ויצא למסע מקיף בקרב ריכוזי היהודים שבארץ מלכותו. נודד היה פרנץ יוזף מעיר לעיר ומכפר לכפר, בכל מקום היה נכנס לבית הכנסת המקומי, מתערה בין האנשים, מקשיב לשיחותיהם ולומד על אופיים

איזרות ומגיד ממעורר הלב

בית מדרשו של המגיד

סיכום ותמצות דברי תורתו של המגיד

השפעת הכוח האלוקי אל השכלים ואל המידות

במאמר זה (כתבי קודש טו:) מבאר רבינו המגיד את החילוק וההפרש בין ישראל לאומות העולם, שהוא ההבדל בין האמונה שלמעלה מהשכל לאמונה המוגבלת בשכל ושאינה אמונה כלל.

דנה אומות העולם, יש בהם גם כן חסידים שיודעים את מציאות ה' בעולם, אבל מציאות זאת מוגבלת לדיעתם החומרית המוגבלת, דהיינו שמאמינים שהקב"ה ברא את העולם הנראה לעינינו, אבל אין יכולים להבין ולהשיג שיש כח אלוקי שלמעלה מהשגה, כי אין להם חלק אלוק ממעל, וממילא אין להם חלק באלוקי ישראל, רק יש להם חלק במה שנתן להם הקב"ה לחלקם ולגורלם שהוא העולם הזה, ובזה מוגבלת השגתם וידיעתם.

אמנם השגת ישראל היא בכל העולמות, כי נשמתו של איש ישראל חצובה מהשורש של כל העולמות, ובכל המשכה שישראל ממשכים הם מביאים שפע מהשורש של כל העולמות. ולכן יש להם כח להתקשר לאור אין סוף שלמעלה מהעולמות, וזהו עיקר ענין האמונה, להאמין במה שלמעלה מהשגתנו, וזהו בחינת התקשרות אל הקב"ה בעצמו.

וידוע שכל העולמות נבראו באותיות, אמנם התקשרות זאת שאנו מתקשרים לאין סוף ב"ה, היא בבחינת דהיינו הלובר שממנו יצאו כל האותיות, בלי שום מסכים. ודביקות זאת היא באמצעות הממוצע בין ה'לובר' שלמעלה מהשגה לשאר האותיות, והיא ידיעת אלופו של עולם, כלומר הידיעה שיש כח שורשי לכל העולמות, שממנו יצאו כל הספירות והאותיות, והוא הכוח שממנו נהוו כל החכמות והשכלים, והוא הנקרא 'אלף', וכח זה שהוא תחילת השגתנו, היינו שיש לנו השגה על כל פנים שממנו יצאו כל הכוחות, הוא מקבל מכוח עליון יותר, שהוא כח שאין לנו בו שום השגה כלל, והוא ה'לובר' המאיר בתוך ה'אלף' שהוא ידיעת אלופו של עולם.

וידיעה זאת, היא הידיעה אשר על שמה נקראים ישראל 'אדם', כלומר שנצטרף הא' אל ה'דם' שהוא השכל שמושג ומתפשט בפועל בתוך הנפש לחיותה וכמבואר במאמר זה.

מגיד מראשית

תורתו של המגיד ויע"א לפרשת השטעי

קרח הוא טהור הוא'. דהנה בבורא עצמו אין השגה כמו שנתבאר לעיל, וצמצם את עצמו צמצם את מחשבתו כביכול, כדי להשפיע שכלים אל הנבראים שיוכלו לברוא לידי השגה, אף שאלו השכליות הבאים לידי השגה אף על פי שאין בהם השגת אמיתות אלקותו שלא יתכן להשיג בדרך השכל כלל, מכל מקום אותם השכלים עדין מחברים ועומדים כמו דרך נקבים לדברים שאין להם השגה שאותם השכלים אין בהם פירוד בינם לבין שרשם, אלא הם כהארה המאירה דרך וילון שיש בו נקבים, שאף על פי שהארה יורדת בצמצום יותר - היא עצם אחד עם שורש האור שמתחת לוילון, וזה נקרא (יחזקאל א' יד) 'החיות רצוא ושוב כמראה הבזק'.

ופרעה כפר ואמר (שמות ה' ב) 'מי ד', וסבר שיהבורא ברוך הוא אינו משיג בפתחונותם כלל כלומר שאין השכל שמשפיע לתחתונים מקבל מהשגתו שהיא בבחינת מחשבת עליון, רק שהדבר הבא לידי השגה אינו מחבר כלל להיות הקדמיות שיצאו מאת הבורא יתברך שמו.

והתחברות הבזק זה נקרא כמו שערות כמו השערות שיוצאות מחיות המוחין שהם צינורות דקים שבהם נתגשם ונתעבה החיות שיוצא מהמוח ונדחה לחוץ, אבל הוא מחובר בצינורות דקים אל החיות שבמות, שנאחז באלו הקדומיות שאין להם השגה על ידי השערות שהם לשון 'שיער בנפשו' (משלי כג ז) יש לנו אחיזה כל שהיא בספירות המקוריות שאנו משערים את השורש מהענפים שהם הספירות הנמשכות מהם. ולפעמים נתעלה השערות אל שרשם שהם ההשגות אלו הקדמוניות שמהם יצאו השכלים שבאו לידי השגה, וזה שפא לידי השגה השכל שבא לידי השגת הנבראים הוא כאלו בא לידי זמן הוא כאלו ירד השכל האלוקי לתוך ההשגה השכלית שבתוך העולם וגדרי הזמן שהוא הגבלת השכל, ונקרא בחור, השכלים האלו אשר בתוך הגבול שהוא הזמן המגביל כל דבר נקראים 'בחור', אבל הקדמיות הם בלי זמן, ונקרא כמו

הקדוש ברוך הוא הוא למעלה ומשאו למטה, דכל העולמות היו תחלה באין ומשם יצאו ומשם שפיען חיותם והוא נושאן למטה ממנו וזהו שדרשו חז"ל על הפסוק (דברים לב יא) 'כנשר יעיר קינו', אבל בשר ודם שהם ספירות התחתונים, למטה ומשאן למעלה.

אנת לית בך ידיעה מלגו ומלבר (מאמר פתח אליהו), אין בך ידיעה אשר בפנים ובחוץ דהנה הספירות המקוריות מלשון מקורות השפע, ונקראים כך מכיון שהם מקור הפל והם הספירות כפי שהם בשרשם, ששם היו באין, יש השגה בהם, ומהות ההשגה זאת היא - שיש שם מקור לכל שמשם נשפע הכל מכיון שהם מקור השפע, אזי אף על פי שאין משיגים אותם בדרך הרגשה, יש השגה בדרך שהמשיג השפע היוצא ממנו יודע שיש עוד מקור להשפע הזה וזהו השגתו בו, אבל חיצוניות המקוריות אין סוף הנקראים חיצוניות אף על פי שהם דרגה גבוהה יותר, מכיון שאין הם מתלבשים בתוך העולמות לרוב מעלתם ורוממותם, כיון שהם עצמם יצאו מהבורא שהוא אין סוף, ונקרא 'כימי עולם וכשנים קדמניות' (מלאכי ג' ד), לזה אין השגה, הגם שיש לנו ידיעה שמבורא יצאו למקורם, אף על פי שיש לנו בזה ידיעת המציאות, כלומר שיודעים אנו שיש מציאות כזאת שהרי מקורות אלו יצאו מהבורא יתברך המחיה לכל החיות, מפל מקום אין השגה איך יצאו משם, כי זהו בדרך בריאה יש מאין, שאינו בדרך השתלשלות שניתן להשיג מהדרגה התחתונה את הדרגה העליונה, וזה (ספר יצירה פ"א מ"ד) עשירה ולא אחד עשר היינו שאין לנו השגה בשורש עשרת הספירות, וזה נשלל במאמר ספר יצירה עשרה ולא אחד עשר, אבל בבורא עצמו לית לך ידיעה מכל מה דלגאו ולבר. ולכן אין למנות את שורשי הספירות אשר במחשבת הבורא, שהם למעלה מעשרת הספירות, כיון שבבורא עצמו אין לנו ידיעה כלל, ולכן שרשים אלו הם למעלה מהשגתנו. וזהו הנאמר (ויקרא יג' מ) 'ואיש כי ימרט ראשו

זָקוּ, שהם בחינת 'עתיק' שנעתק וקדם לעולם שמתנהג על פי שנויי הזמן.

וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בַּיּוֹם שנסלמה יציאת מצרים מיד פרעה שהיא הקליפה הנזכרת לומר שהשכל אינו נמשך ממקור השכלים על ידי בחינת השערות הנזכרת, ואז נשברה הקליפה על ידי שְׂנֵדָמָה כְּבַחוֹר לשון בחירה (פסיקתא רבה כא ו), **שֵׁיכוֹל לְשׁוֹת כָּל הַטְּבַעִים וְלַעֲשׂוֹת בָּהֶם כְּרָצוֹנוֹ** וזהו התגלות השכל שלמעלה מהזמן בתוך הזמן, היינו שמתגלה שהקדוש ברוך הוא שהוא שורש כל הטבעים הוא נמצא בתוך הזמן ומנהיג את כל הטבעים, **וְהֵם אֵלוֹ שֵׁיכוֹל לְבֹא לְיַדֵּי הַשָּׁגָה** הנהגתו נתגלתה על ידי הנהגה הטבעית, בכך שראו הכל שהיא משתנית לפי רצון הבורא.

וּבַמִּתְן תוֹרָה שאז נתעלו ישראל לדרגה גבוהה יותר, **נִדְמָה לָהֶם כְּזָקוֹ, וְהֵם הַקְדִּימִיּוֹת שֵׁאִין לָנוּ בָהֶם הַשָּׁגָה** שבמתן תורה התגלה השכל הקדום לכל השכלים שאין בהם כל השגה, **וְהֵגֵם דְּהַפְתָּר אִיהִי אוֹכֵם לְגַבֵּי עֵלֵת הָעֲלוֹת** אורו של הכתר חשוב כחושך לגבי השורש, כיון שאין כל חשיבות לאור הכתר שהוא בחינת המקבל לאור המאציל של הקדוש ברוך הוא עצמו, **מִכָּל מְקוֹם לְדִידָן הוּא כְּמוֹ קֶרֶת, שֵׁאִין אָנוּ מְשִׁיגִים הַהִפְרָשׁ שֵׁאִין אָנוּ מְשִׁיגִים** את אורו כיון שהוא מופרש מרחוק מהשגתינו, **וְזֶה 'טְהוֹר הוּא', טְהִירָא עֲלָהָ.**

וְהֵנָּה הַמִּדּוֹת שֵׁאִין בָּהֶם הַשָּׁגָה, מְאִירִין מִכָּל מְקוֹם בדרך אור פשוט, שאין משיגים מהותו אבל מקבלים מציאות האור באמצעות המידות שיש בהם השגה, **כְּמוֹ הָאֵב שֵׁמְאִיר לְבַנּוֹ, כְּמוֹ שְׂאוּמְרִים** (ברכת יוצר לשבת קודש) **אֵין עֵרֶף לָךְ וְאֵין זוֹלְתָךְ** ומשמעותו הוא שה'אין' שהוא 'לך' משפיע גם אל 'זולתך' אל הבן, **כִּי הֵגֵם שֵׁאִין מְשִׁיגִין אוֹתוֹ, מְאִיר בו.**

וְהֵנָּה זֶה הַשָּׁגָה מֵה שֶׁהוּא בְּאֶדָם שֵׁיכוֹל לְהַשִּׁיג נִקְרָא דָם בְּפִתְחָ, שֶׁהוּא פִתּוּחַ בוֹ שאינו קמוץ וסתום אלא פתוח להשגת השכל, **וְהַשְׂכָּלִיּוֹת שֵׁאִין בָּהֶם הַשָּׁגָה הוּא אֶלֶף בְּקֶמֶץ, שֵׁנִקְמָץ מֵהַשָּׁגָה, וְנִקְרָא לְבַנּוֹנִית** כיון שאין בהם גוון כָּלֵל וזה מורה על התגלות השורש שעדיין אין בו שום שכל המגביל את השכל כמשל הגוון המגביל את הלובן, **וְעַם כָּל זֶה כְּשֵׁמְאִיר דְּרָף הַנִּקְבִּים כִּנֵּ"ל וְעוֹשֶׂה לוֹ דְּבִקּוֹת לְהֵאִיר דְּרָף שָׁם, נִקְרָא אֶדָם בְּצִרוּף הָאֶלֶף לְדָם** שאלופו של עולם מאיר בו ומתאחדים כביכול המשפיע והמקבל ונעשים צורה אחת, **וְזֶה (יבמות סא.) אַתֶּם קְרוּיִם אֶדָם** רק בני ישראל מכונים בתואר אדם על שם שמקבלים את הארת האלִ"ף שהוא למעלה מהשגה דרך השכלים, אבל אומות העולם גם כשמתבוננים בגדלות השם משיגים רק מה שיכולים להשיג על ידי הטבע והבריאה בשכל האנושי, **וְאָמַר ווִי לְקַרְתָּא דְּשִׁפְכִי** (דְּהֵיִינוּ הַתְּפִלוֹת) **דְּמָא בְּגוּוָה הוּא** מוסר להוכיח אותם שמתפללים ואינם מדבקים עצמם למקור חיותם לקבל מאלו השכלים, ואז הם בבחינת ד"ם ולא אד"ם, ונמצא שהרי הם

נמשלים כשופכים דם, כמו שאמרו רז"ל (ברכות ג.) לא יאכל אדם עד שיתפלל שנאמר (ויקרא יט כו) 'לא תאכלו על הדם'.

וְהֵנָּה אוֹמְרִים (בתפילת שמונה עשרה) **אֶלְקֵי אַבְרָהָם אֶלְקֵי יִצְחָק וְכוּ', הַעֲנִין כִּי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב שֶׁעֲבָדוּ לְהַבּוֹרָא בְּרוּךְ הוּא בְּיָרְאָה וְהָאֱהָבָה וְהַתְּפָארוֹת, הֵנָּה הָאֱהָבָה הִיא כְּמוֹ כָּלִי לְהַשְׂכָּלִים שֶׁעֲבָדוּ בָהֶם** ששכל האהבה היא מקבלת את השכלים העליונים שלמעלה מהשגה ועל ידי האהבה הם יורדים לידי השגה בהרחבה ובהתגלות, **שֵׁהִינוּ מְשֻׁלְחִים לְאֱלֹהוֹתָם לְהַשִּׁיגוֹ** שאהבתם ויראתם והתפארותם היו כלים לקבל את אור השכלים העליונים הנקראים 'א-להי', כגון אברהם שלח את המידה שלו שהיא אהבה אל שורשו הנקרא 'אלקי אברהם', ועל ידי האהבה השיג בבהירות מציאות ה' יתברך המתפשט בכל הנבראים במידת החסד שמשפיע להם, **וּבִשְׂכָלִים שֶׁעֲבָדוּ** על ידי השכלים שעבדו בהם את הקדוש ברוך הוא, נדבקו בהקדוש ברוך הוא לקבל ממנו אור מה"שנים קדמוניות" שלמעלה מהשגה.

וְאַחַר כֵּן אָנוּ אוֹמְרִים 'הָאֵל', שֵׁיִשׁ פַּעַם שֶׁהַשְׂכָּלִיּוֹת הוֹלְכִים מֵהָאֶדָם כמבואר לעיל שרק לפעמים מתחבר השכל ששורה באדם עם ה"שנים קדמוניות" שלמעלה מהשכל, ולפעמים חוזרים ומסתלקים ואז מאיר רק בבחינת שערות

המחוברים בצניורות דקים לשרשם בבחינת "נדמה להם כבחור", **וְעַם כָּל זֶה נִשְׁאָר בוֹ רְשִׁימוֹ** מאותם שכלים שהאירו בו באופן של מוחין דגדלות שעליהם נאמר "נדמה להם כזקן" **וְזֶה נִקְרָא 'לָאָה'** וטעם הדבר הוא מלשון עיפות, רשיתו זאת היא **בְּשַׁעָה שֶׁאֶדָם נִלְאָה מֵהַשָּׁגָה וּמְאִיר בוֹ בְּחִינַת רְשִׁימוֹ, וְזֶה הַפָּךְ אוֹתִיוֹת הָאֵל** שמורה על המשכת אלקות, ה"היפך" מורה על המשכת אלקות בדרך אחר, **שֶׁמִּכָּל מְקוֹם הָאָרֶץ מְאֵלֵהוֹת נִשְׁאָר דְּבוּק בוֹ** כי הרשיתו היא ה'מלכות', שבה כלול בהעלם כל ההשגה עצמה, **וְזֶה פְּעֻלָּה** פעולת הרשיתו ותועלתה היא **שֶׁאֶחָר כֵּן יִתְחַבֵּר לְדָרְכֵים**

אֵלוֹ שֶׁכֶּבֶר הִיָּה בוֹ וְהִשִּׁיג בָּהֶם הַשְׂכָּלִיּוֹת. וְזֶה הַרְשִׁימָה הַנִּשְׁאָר בוֹ בּוֹדְאֵי הוּא הַתְּחַתְּמוֹת מֵהַשָּׁגָה רְאוּשׁוֹנָה הַדְּרָגָה הַתְּחַתּוֹנָה (המכונה בחינת המלכות) מאותה השגה הראשונה של השכל (בינה), וזהו לאה שהיא בחינת 'רגלים' אל ההשגה, ובלשון הקבלה "מלכות דבינה". **וְזֶה הַרְשִׁימוֹ הֵם הַחֲמִשׁ אוֹתִיוֹת דְּמִנְצַפִּ"ךְ** שהם הדרגה התחתונה של הבינה בבחינת ה'פה' של הבינה שהיא הדיבור שלה, ולכן חמשה אותיות אלו הם חמשה מוצאות הפה שהם שורשי כל האותיות, **וְזֶה הַגְּדוֹל הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא** ושלוש האותיות ה"א הם בפת"ח, להורות על הַחֲמִשָּׁה אוֹתִיוֹת מִנְצַפִּ"ךְ הַנִּפְתָּחִים בוֹ וזהו 'פתח' מלשון 'פתיחה'.

וְזֶה הַדָּם שֵׁיִשׁ בְּאֶדָם הזורם ונמשך לכל איברי הגוף להחיותם והוא גם כן בפת"ח כמבואר לעיל, **הוּא שֶׁכָּל מֵה שֶׁנִּשְׁאָר בוֹ יִשׁ בוֹ בְּחִינַת הַתְּפִשְׁטוֹת** שהיא אברהם - מידת החסד וההשפעה, **וּבְחִינַת הַצְּמִצּוּם** שהיא יצחק - מידת הצמצום והגבורה, **וְעַד הֵיכָן הַתְּפִשְׁט מִידַת יַעֲקֹב** - התפארת שמשולבים בה חסד וגבורה, **לְכָל אֶחָד כְּפִי הַכְּנֹתוֹ שֵׁיכוֹל לְקַבֵּל** וכל זה מורה על בחינת הרשיתו שאינה מסתלקת מהאדם לעולם, כמו הדם שתמיד הוא ממשיך חיות לכל איברי הגוף בשלושת המידות הנזכרות.

מגן אברהם

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים

א חסידים שני פסח

עם הגדה של פסח "אוצרות החסידות"

היום של החדר

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

הגדה של פסח

ספיר ויהלום

800 עמודים של סיפורי צדיקים מופלאים
ועובדות נדירות עם רעיונות מקוריים על הגדה של פסח
מאוצרות שיעורי
רבי מנחם מנדל פומרניץ שליט"א

מוניניה

תמונות כלי הכסף באדיבות הצורפים

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66